

ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΕΤΟΣ ΝΒ' • ΤΕΥΧΟΣ 12 • ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2003

ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

«Έκλινεν ούρανοὺς ὁ Δεσπότης...»

Ἐγκύκλιος τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν σελ. 3-8

Δέησις κατὰ τὴν Θ. Λειτουργίαν
τῶν Χριστουγέννων

σελ. 9-11

Ἡ ταυτότητα τῆς Ἐκκλησίας
Σεβ. Μητροπολίτου Περγάμου
κ. Ἰωάννου Ζηζιούλα

σελ. 12-15

Ἡ τοῦ Χριστοῦ Γέννησις
κατὰ τὸν ἅγ. Γρηγόριο Παλαμᾶ
Σεβ. Μητροπολίτου Ἐδέσσης κ. Ἰωήλ

σελ. 16-17

Ἡ ἐπανεπικοινωνία τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὸν Θεὸ
κατὰ τὸν ἅγιο Κύριλλο Ἀλεξανδρείας
Στυλιανοῦ Παπαδοπούλου

σελ. 18-20

Ἡ πρώτη πορεία εἰρήνης
Παναγιώτη Μπούμη

σελ. 21

Ἡ γλώσσα τοῦ κηρύγματος
Πρωτοπρ. Βασιλείου Θερμοῦ

σελ. 22

Ἡ γλωσσολογία τῶν Πεντηκοστιανῶν
Τοῦ Πρεσβ. Βασιλείου Ἀ. Γεωργοπούλου

σελ. 23-24

Εἰδήσεις καὶ Σχόλια
Κωνσταντίνου Χολέβα

σελ. 25-26

Ποιμαντικὴ Διακονία Ἱ. Μητροπόλεων

σελ. 27

Διαμαρτυρία τοῦ Ἰ.Σ.Κ.Ε.
γιὰ τὸ ἐπίδομα τῶν Κληρικῶν

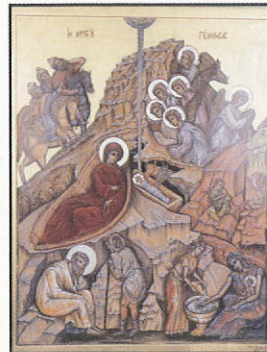
σελ. 28

Ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ
Ἀρχιμ. Ἐπιφανίου Οἰκονόμου

σελ. 29

Περιεχόμενα «Ἐφημερίου»
τοῦ ἔτους ΝΒ' (2003)

σελ. 30-31

ΕΞΟΦΥΛΛΟ:

«Ἡ Γέννησις». Ἔργο τοῦ
ἁγιογράφου Γιάννη Ναυπλιώτη

ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

Μηνιαῖο περιοδικὸ γιὰ τοὺς ἱερεῖς

Ἰωάννου Γενναδίου 14, 115 21 ΑΘΗΝΑ
Τηλ: 210 72.72.253, Fax: 210 72.72.251

Διεύθυνση Διαδικτύου τῆς Ἐκκλησίας
<http://www.ecclesia.gr>

Ἡλεκτρονικὴ διεύθυνση:
e-mail: contact@ecclesia.gr

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑ

τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης
Ἑλλάδος κ. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

ὑπὸ τοῦ Κλάδου Ἐκδόσεων
τῆς Ἐπικοινωνιακῆς καὶ Μορφωτικῆς
Ὑπηρεσίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΤΟΥ ΚΛΑΔΟΥ

Ὁ Ἀρχιγραμματεὺς τῆς Ἱ. Συνόδου
Ἀρχιμ. Χρυσόστομος Σκλήφας

ΑΡΧΙΣΥΝΤΑΚΤΗΣ:

Κωνσταντῖνος Χολέβας

ΣΥΝΤΑΚΤΗΣ:

Ἀριστομένης Ματσάγγας,
Διδάκτωρ Παν/μίου Ἀθηνῶν

ΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΣΙΑ-ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ -
ΔΙΑΧΩΡΙΣΜΟΙ-ΕΚΤΥΠΩΣΗ-ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ
ΕΚΚΛΗΤΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΛΙΒΑΝΗ ΑΒΕΕ

Σόλωνος 98, 106 80 Ἀθήνα
Τηλ.: 210 3661200, Fax: 210 3617791
<http://www.livanis.gr>

«Ἐκλινεν οὐρανούς ὁ Δεσπότης...»

Ἐγκύκλιος τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν

Ἀγαπητοί μου Πατέρες,
 Λίγες μόνον ἡμέρες πρὶν οἱ καμπάνες τῆς Χριστιανοσύνης ἠχήσουν γιὰ τὸ μέγα γεγονός τῆς Γέννησης τοῦ Θεανθρώπου καὶ ἡ Ἐκκλησία μας λουστεῖ, ἀκόμα μία φορά, μὲ τὸ ὑπέρλαμπρο φῶς τοῦ ἄστρου τῆς Βηθλεέμ, ἐπικοινωνῶ καὶ πάλι μαζί σας γιὰ νὰ μοιρασθῶ μὲ σᾶς, τοὺς Λειτουργοὺς τῶν Μυστηρίων τοῦ Θεοῦ, λίγες σκέψεις καρδιάς.

Ἡ Ὑμνολογία τῆς Ἁγίας Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας μας καὶ ἡ ὅλη ἀτμόσφαιρα ποὺ διαμορφώνεται στὴν τελετουργικὴ μας πραγματικότητα αὐτὲς τὶς ἡμέρες, εἰσάγει ὅλους μας, Κληρο καὶ λαό, στὸ ἀληθὲς καὶ ὑγιὲς πνεῦμα τῶν Χριστουγέννων. Ἡ Ἐκκλησία μας φροντίζει, ὅπως συμβαίνει πάντα σὲ ὅλο τὸν ἐορτολογικὸ Της κύκλο, νὰ μᾶς θυμίσει ὅτι καὶ αὐτὴ ἡ γιορτὴ, ποὺ συνέβη ἐν χρόνῳ πρὶν ἀπὸ δύο χιλιάδες καὶ τρία χρόνια, ἐπαναλαμβάνεται συνεχῶς στὴ ζωὴ Της, ἄρα καὶ στὴ ζωὴ τοῦ καθενὸς ἀπὸ ἐμᾶς. Ἡ Ἐκκλησία μᾶς καλεῖ νὰ συμμετάσχουμε στὸ «Μέγα καὶ παράδοξον θαῦμα», βιώνοντάς το τώρα καὶ πάντα, στὴν καθημερινότητά μας, στὸ κάθε βῆμα τῆς ζωῆς μας, γιὰτὶ μόνο ἔτσι θὰ καταφέρουμε νὰ τὸ ἐντυπώσουμε μέσα μας, νὰ τὸ κάνουμε κτῆμα μας καὶ νὰ κατανοήσουμε τὴ σημασία καὶ τὸ μέγεθός του.

«Ἡ Παρθένος σήμερον τὸν Ὑπερούσιον τίκτει..., Σήμερον γεννᾶται ἐκ Παρθένου... Τὰ σύμπαντα σήμερον χαρᾶς πληροῦνται...». Σήμερα, μέσα στὸν προσωπικὸ χρόνο τοῦ καθενός, στὴν προσωπικὴ πορεία τοῦ κάθε ἀνθρώπου, συντελεῖται μία τομὴ, μία νέα ἀρχή, μία νέα γέννηση, μία γέννηση προσωπικὴ, μία γέννηση θεϊκὴ. Σήμερα, στὴν κάθε ὥρα, στὴν κάθε στιγμή, ὁ Χριστὸς ἔρχεται καὶ χτυπᾷ τὴν πόρτα τοῦ καθενὸς ἀπὸ ἐμᾶς, ἀναζητᾷ νὰ βρεῖ τρόπους, ἀφορμές, εὐκαιρίες, ἔδαφος ἱκανὸ καὶ ἔτοιμο νὰ δε-

χθεῖ τὴ σπορὰ τῆς ἀγάπης Του. Σήμερα, στὴν ἐποχὴ τῆς ἀπόγνωσης καὶ τῆς δυστυχίας, στὴν ἐποχὴ τῆς ἀπογοήτευσης καὶ τῆς παραφροσύνης, ὅπου ἡ ζωὴ τοῦ ἐνός, πολλές φορές, περιφρονεῖ καὶ ὑποτιμᾷ τὴ ζωὴ τοῦ ἄλλου, ὅπου ἡ ἀγάπη εἶναι πιά ἀποῦσα, τὸ συμφέρον, ὁ δόλος, ἡ ἀπάτη, ἡ πονηρία, ὁ ἐγωϊσμός χαρακτηρίζουν τὸ σύγχρονο ἄνθρωπο, ὁ Χριστὸς ταπεινώνεται καὶ καταδέχεται νὰ κατεβεῖ γιὰ νὰ συναντήσῃ τὸ χαμένο παιδί Του, αὐτὸ ποὺ ἔχασε τὸ δρόμο καὶ πελαγοδρομεῖ στὴν ἄβυσσο τῆς ζωῆς. Αὐτὰ εἶναι τὰ Χριστούγεννα, αὐτὸ ἦταν καὶ εἶναι τὸ νόημα τῆς ἔλευσης τοῦ Χριστοῦ στὸν κόσμο, τότε καὶ τώρα καὶ πάντα.

Αὐτὸ τὸ νόημα καλούμαστε ἐμεῖς οἱ Ποιμένες τῆς Ἐκκλησίας νὰ τὸ κατανοήσουμε καὶ νὰ τὸ κάνουμε κτῆμα μας. Καλούμαστε πρῶτοι ἐμεῖς νὰ τὸ βιώσουμε στὴν προσωπικὴ καὶ οἰκογενειακὴ μας ζωὴ γιὰ νὰ μπορέσουμε νὰ τὸ μεταδώσουμε στοὺς διψασμένους γιὰ ἀλήθεια ἀνθρώπους ποὺ μᾶς ἐμπιστεύθηκε ὁ Θεός. Καλούμαστε νὰ τὸ ἐρμηνεύσουμε καὶ νὰ τὸ ἀναλύσουμε σὲ ὅλους ἐκείνους ποὺ νομίζουν ὅτι πιστεύουν ἀλλὰ, οὐσιαστικά, ἔχουν φτιαξέι ἓνα Χριστὸ κομμένο καὶ ραμμένο στὰ μέτρα τῆς δικῆς τους ἀδυναμίας, τοῦ δικοῦ τους ἐλλείματος, εὐρισκόμενοι, ἔτσι, μακριὰ ἀπὸ τὴν ἀλήθεια, ἀπὸ τὴν ἀuthεντικότητα τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ζωῆς. Εἶναι καθῆκον νὰ ζήσουμε καὶ νὰ ἐνεργήσουμε κατ' αὐτὸν τὸν τρόπο. Εἶναι καθῆκον νὰ μεταλλαχθοῦμε ἀφήνοντας στὴν ἄκρη τοὺς ἐγωϊσμοὺς καὶ τὰ πάθη μας, τὴν πονηρία καὶ τὰ συμφέροντά μας, νὰ βγοῦμε ἀπὸ τὸν ἑαυτό μας γιὰ νὰ συναντήσουμε τοὺς ἀδελφούς μας, διδάσκοντας, μὲ τὸ ταπεινὸ παράδειγμά μας, τὸ μεγαλεῖο τῆς δικῆς Του ταπείνωσης, τῆς ταπείνωσης ποὺ Τὸν ἔφερε στὸ ἐπίπεδὸ μας.

Ἄγαπητοί μου Πατέρες,

Ἐφέτος ἔνωσα τὴν ἀνάγκη νὰ ἐπικοινωνήσω μαζί σας μὲ τὶς παραπάνω σκέψεις, μὲ ἓνα τρόπο δηλ. πιὸ καρδιακό, καθὼς ἔφερα πολλές φορές στὸ νοῦ μου τὰ χρόνια τῆς δικῆς μου ἐφημεριακῆς καὶ ἱεροκληρικτικῆς διακονίας στὴν Ἀθήνα καὶ στὴν ἐπαρχία. Σᾶς καλῶ, ὅμως, νὰ δώσετε ἰδιαίτερη προσοχὴ καὶ στὶς χαρακτηριστικὲς, ὅσο καὶ χρήσιμες ὁδηγίες ποὺ ἀκολουθοῦν καὶ νὰ προσπαθήσετε, μαζί μὲ τοὺς πολύτιμους λαϊκοὺς συνεργάτες σας, νὰ τὶς κάνετε πράξη, προκειμένου νὰ ἐνισχυθεῖτε μὲ ἐφόδια καὶ γνώσεις ποὺ θὰ κάνουν τοὺς ἐνορίτες σας νὰ βιώσουν καὶ νὰ κατανοήσουν πραγματικὰ τὸ ἀκριβὲς καὶ ἀληθινὸ νόημα τῶν ἐπερχομένων μεγάλων ἐορτῶν.

α. Τελεουργικὲς ὁδηγίες

1. Τὸ κέντρο τῆς ἐκκλησιαστικῆς μας ζωῆς, καθόλη τὴ διάρκεια τοῦ ἔτους, πόσο μάλλον κατὰ τὶς ἡμέρες τοῦ Ἁγίου Δωδεκαημέρου, εἶναι οἱ Ἱερὲς Ἀκολουθίες. Αὐτὴ μάλιστα τὴν περίοδο εἶναι ἰδιαίτερα ἐμπλουτισμένες καὶ λαοφιλεῖς. Τὸ γεγονός πρέπει νὰ καθιστᾷ ἰδιαίτερα ὑπεύθυνους καὶ προσεκτικὸς τοὺς βασικοὺς φορεῖς τῆς Ὁρθοδόξου λατρείας μας ποὺ εἶναι οἱ Ἱερεῖς, οἱ Ἱεροψάλτες καὶ ὁ λαός. Οἱ Ἱερεῖς καὶ Διάκονοι ὀφείλτε νὰ εἴστε κατάλληλα προετοιμασμένοι κάθε φορὰ ποὺ ἀναλαμβάνετε νὰ τελέσετε τὶς Ἱερὲς Ἀκολουθίες. Καὶ ἡ προετοιμασία αὐτὴ ἔγκειται στὴν προσωπικὴ σας πνευματικὴ καλλιέργεια καὶ ἐτοιμότητα, στὴ συνεχῆ μελέτη τῶν κειμένων καὶ στὴν προσεκτικὴ καὶ ἐπιμελῆ τέλεσή τους, ὅπως ἀρμόζει σὲ Λειτουργοὺς συνεπεῖς, ὑπεύθυνους, λειτουργικοὺς, φιλακόλουθους καὶ ἐπιμελεῖς.

2. Φροντίσατε γιὰ τὴν καθαριότητα τῶν Ἱερῶν σας Ναῶν καὶ κυρίως τοῦ Ἱεροῦ Βήματος. Τὰ Ἁγία τῶν Ἁγίων, ὁ ἱερότερος χώρος τοῦ Ναοῦ, πρέπει νὰ φέρουν τὴ σφραγίδα τῆς προσωπικῆς σας φροντίδας. Πρέπει ἐσεῖς οἱ ἴδιοι νὰ ἐνδιαφέρεστε γιὰ τὴν κα-

θαριότητα καὶ τὴν εὐταξία τους, χωρὶς ἀκρότητες ποὺ σχετίζονται μὲ τὴν κραυγαλέα πολυτέλεια, ἀλλὰ μὲ τὴ μεγαλοπρέπεια τῆς Ὁρθοδόξου ἀπλότητος ποὺ χαρακτηρίζεται ἀπὸ τὴν τελειότητα τοῦ μέτρου. Ἡ καθαριότητα τῆς Ἱερᾶς Προθέσεως καὶ τῆς Ἁγίας Τραπέζης εἶναι καθημερινὸ καθῆκον τοῦ Διακόνου, καὶ ὅπου αὐτὸς δὲν ὑπάρχει, τοῦ Ἐφημερίου. Βγάλτε ἀπὸ πάνω τὴς ὅλα τὰ περιττά, ἐλαφρύνετε τὸν διάκοσμό της. Τὸ Ἄρτοφόριο, ἢ ἀκοίμητη κανδήλα καὶ τὰ δύο κηροπήγια ἀρκοῦν. Ὅλα τὰ ἄλλα συνιστοῦν ἄσκοπο καλλωπισμό, κυρίως δὲ τὰ πλαστικὰ ἄνθη καὶ τὰ ἠλεκτρικὰ φῶτα.

3. Δώστε στὰ παιδιά τοῦ Ἱεροῦ ἀρμοδιότητες αὐτὲς τὶς Ἁγίες ἡμέρες. Χαίρονται ὅταν μποροῦν νὰ συνεισφέρουν στὴν εὐταξία τοῦ Ἱεροῦ Βήματος. Ἀναθέσατε σ' αὐτὰ τὴν καθαριότητα τῶν Ἐξαπτερύγων καὶ μαρουαλίων καὶ τὴ διευθέτηση τῶν ἄλλων χώρων τοῦ Ἱεροῦ γιὰ νὰ νιώσουν ὅτι εἶναι χρήσιμα καὶ ὑπολογίσιμα ἐργαλεῖα στὰ χέρια τοῦ καλοῦ Ἐφημερίου. Ὄφειλτε νὰ δείχνετε ἐνδιαφέρον καὶ ἀγάπη γι' αὐτὰ τὰ παιδιά. Μὴ διστάσετε νὰ τὰ ἐπιβραβεύετε, ἠθικὰ καὶ ὑλικὰ, μὲ ἓνα ὠραῖο συμβολικὸ δῶρο ἢ καὶ χρηματικὸ ποσό. Εἶναι ἡ συνέχειά μας, τὸ αὔριο τῆς Ἐκκλησίας μας. Νὰ στέκεστε ἀπέναντί τους μὲ ἀγάπη καὶ εἰλικρινὲς ἐνδιαφέρον.

4. Τὸ προσωπικὸ λειτουργικὸ σας παράδειγμα θὰ ἀποτελέσει πρότυπο καὶ γιὰ τοὺς ἄμεσους συνεργάτες σας στὴ Θεία Λατρεία, τοὺς Ἱεροψάλτες, στοὺς ὁποίους πρέπει νὰ ἐμπνεύσετε τὸ ἴδιο πνεῦμα, καθὼς καὶ ὁ δικὸς τους ρόλος εἶναι πολυσήμαντος στὴν ἄρτια τέλεση τῶν Ἱερῶν Ἀκολουθιῶν. Συστήσατε στοὺς Ἱεροψάλτες, μὲ καλὸ καὶ εὐγενῆ τρόπο, τὴ σεμνότητα τοῦ «ψάλλειν». Ἐχομε συνηθίσει στὶς φωνασκίες καὶ στοὺς βάναισους λαρυγγισμοὺς ποὺ καὶ τὴν ἱερότητα τῶν Ἀκολουθιῶν καταστρέφουν καὶ τὴν προσευχητικὴ διάθεση τῶν πιστῶν διαλύουν. Συστήσατέ τους τὸν ἀπλὸ τρόπο στὴν ἀπόδοση τῶν ὕμνων, τὴν καθαρότητα τοῦ λόγου στὴν ἀπαγγελία τῶν ἐπικαίρων ἀναγνωσμάτων, τὴ σεμνὴ στάση πάνω στὸ ἀνα-

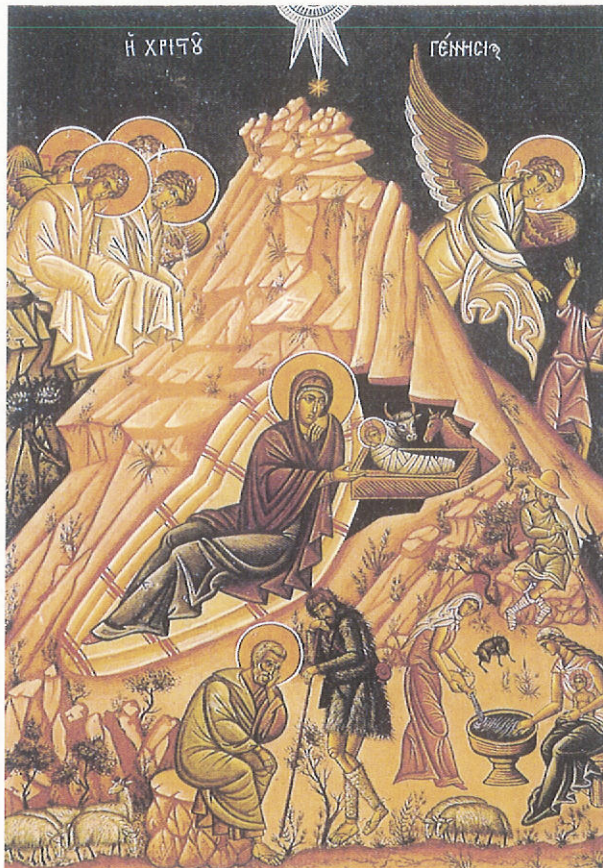
λόγιο, τὴν ἀπάλειψη τῶν περιπτώσεων συζητήσεων καὶ τῶν ἄσκοπων κινήσεων. Δώστε τους νὰ καταλάβουν ὅτι ὁ ρόλος τους στὴ Θεία Λατρεία δὲν εἶναι διακοσμητικός ἀλλὰ ἄκρως οὐσιαστικός καὶ ἱερός.

5. Πολὺ σημαντικό εἶναι τὸ ἔργο τῶν Νεωκόρων στοὺς Ναοὺς μας αὐτές, κυρίως, τὶς Ἁγίες ἡμέρες. Συστήσατέ τους νὰ προσέχουν τὴ συμπεριφορά τους. Οἱ Νεωκόροι εἶναι τὰ πρῶτα στελέχη τῶν Ναῶν μας μὲ τὰ ὁποῖα ἔρχεται σὲ ἐπαφή ὁ λαός μας κατὰ τὴν εἴσοδό του σ' αὐτούς. Ἡ εὐγένεια, ἡ καλοσύνη στοὺς τρόπους, ἡ εὐπρέπεια στὴν ἐμφάνιση, εἶναι ἀπαραίτητα στοιχεία πού πρέπει νὰ τοὺς διακρίνουν. Ἐμπνεύσατέ τους τὴν ἀγάπη γιὰ τὴν εὐπρέπεια τοῦ Οἴκου τοῦ Θεοῦ. Ἀναθέσατέ τους τὸν

καθαρισμὸ τῶν πολυελαίων, σὲ συνεργασία μὲ ἄλλες κυρίες τῆς ἐνορίας, πού πρόθυμα προσφέρονται κάθε φορά. Πρέπει ὁ Ναός μας νὰ λάμπει, νὰ εἶναι τακτοποιημένος, καθαρὸς, μὲ ἀπλότητα διακοσμημένος καὶ αὐτὰ εἶναι καθήκοντα πού, μὲ ἐπιμέλεια, οἱ Νεωκόροι ὀφείλουν νὰ διεκπεραιώνουν.

6. Τὶς ἡμέρες αὐτές θὰ περάσει ἀπὸ τοὺς Ναοὺς πλῆθος κόσμου. Ἄνθρωποι γνωστοί, μὲ συχνὴ καὶ συνεπῆ λειτουργικὴ ζωὴ, ἀλλὰ καὶ οἱ Χριστιανοὶ τῶν Χριστουγέννων καὶ τοῦ Πάσχα, πού εἶναι, δυστυχῶς, οἱ περισσότεροι. Ἐμεῖς ὀφείλουμε, ὅμως, νὰ μὴν κάνουμε καμία διάκριση, νὰ δεχόμαστε τοὺς πάντες μὲ τὴν ἴδια ἀγάπη καὶ εὐγένεια. Ἐπειδὴ, ὅμως, οἱ περισσότεροι θὰ προσέλθουν στὴ Θεία Κοινωνία ἀπροετοίμαστοι,

καλὸ θὰ ἦταν, στὸ μέτρο τοῦ δυνατοῦ, νὰ τοὺς μιλήσετε γιὰ τὸ μέγα αὐτὸ Μυστήριό τῆς Ἐκκλησίας μας. Μὴν ἀποτρέπετε τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τὴ Θεία Κοινωνία ἐπειδὴ νομίζετε ὅτι δὲν εἶναι ἔτοιμοι. Ὁ Θεὸς γνωρίζει, καὶ τὸ γεγονὸς καὶ μόνον ὅτι νιώθουν τὴν ἀνάγκη νὰ προσέλθουν στὸ Μυστήριό τῆς Ζωῆς εἶναι πολὺ σημαντικό καὶ δείχνει πὼς ὁ Θεὸς μπορεῖ καὶ ὀμιλεῖ, μὲ τὸ δικό Του τρόπο, στὶς καρδιές τῶν ἀνθρώπων, περιμένοντας τὴν οὐσιαστικὴ τους, τελικὰ συμμετοχὴ. Γι' αὐτὸ δὲν πρέπει νὰ στέκεστε ἐμπόδιο στὸ σχέδιο τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ νὰ ἐξηγεῖτε στοὺς ἀνθρώπους τὴν ἀλήθεια καὶ νὰ τοὺς προετοιμάζετε, ἔστω καὶ τὴν τελευταία στιγμή, γιὰ τὴν οὐσιαστικὴ προσέλευσή τους στὸ Μυστήριό τῆς Θείας Εὐχαριστίας.

στήριό τῆς Θείας Εὐχαριστίας.

Στὰ πλαίσια αὐτῆς τῆς προετοιμασίας, μιλήστε στὸ Ἐκκλησιασμά σας ἢ καὶ στὰ μέλη τῶν ἐνοριακῶν σας συνάξεων γιὰ τὸ ἀληθινὸ νόημα καὶ περιεχόμενο τῆς νηστείας πού ἡ Ἐκκλησία μας συστήνει αὐτὴ τὴν προεόρτια περίοδο. Προσπαθήστε νὰ βγάλετε ἀπὸ τὸ μυαλὸ τῶν ἀνθρώπων τὴν λανθασμένη ἀποψη ὅτι ἡ σωστὴ νηστεία περιορίζεται μόνον στὴν ἀποχὴ ἀπὸ κάποιες συγκεκριμένες τροφές καὶ τίποτα παραπάνω. Ἀναλύστε τὸ ὀρθὸ περιεχόμενό της, ὅπως αὐτὸ παρουσιάζεται στὸ γνωστὸ κατασκευτικὸ τροπάριο πού ψάλλουμε κατὰ τὴν περίοδο τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς. «*Νηστεύσωμεν νηστείαν δεκτὴν, εὐάρεστον τῷ Κυρίῳ. Ἀληθῆς νηστεία ἡ τῶν*

κακῶν ἀλλοτρίωσις, ἐγκράτεια γλώσσης, θυμοῦ ἀποχή, ἐπιθυμιῶν χωρισμός, καταλαλιᾶς, ψεύδους καὶ ἐπιπορκίας. Ἡ τούτων ἔνδεια, νηστεία ἀληθῆς καὶ εὐπρόσδεκτος».

Συστήσατε, ἐπίσης, στους ἐνορίτες σας, νὰ ὀδηγοῦν τοὺς γέροντες καὶ τὰ μωρὰ στὴ Θεία Κοινωνία τὴν προηγουμένη τῶν ἑορτῶν τῶν Χριστουγέννων καὶ τῶν Θεοφανίων, προκειμένου νὰ μὴ δημιουργεῖται συνωστισμὸς καὶ ἀταξία.

7. Προετοιμάστε κατάλληλα καὶ τοὺς ἔτερους πολῦτιμους συνεργάτες σας, τοὺς Ἐπιτρόπους, γιὰ τὶς Ἅγιες ἡμέρες ποὺ ἔρχονται. Οἱ Ἐπίτροποι εἶναι ὑπεύθυνοι γιὰ τὴν εὐταξία καὶ τὴν εὐρυθμὴ λειτουργία τοῦ Ναοῦ κατὰ τὶς ἡμέρες τῆς μαζικῆς προσέλευσης τῶν πιστῶν. Δώστε τους τὶς κατάλληλες ὁδηγίες, συστήσατέ τους τὴν εὐγένεια, τοὺς καλοὺς καὶ ἀξιοπρεπεῖς τρόπους. Οἱ δικές τους σωστὲς καὶ συντονισμένες ἐνέργειες μποροῦν νὰ βοηθήσουν, τὰ μέγιστα, τὸ ἔργο σας, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐξυπηρετήσουν θαυμάσια τὶς χιλιάδες τῶν πιστῶν ποὺ θὰ ἐκκλησιασθοῦν.

8. Εἶναι μιὰ πολὺ καλὴ συνήθεια νὰ ψάλλονται ἀπὸ τοὺς Ἱεροψάλτες, ἀντὶ «Κοινωνικοῦ», κατὰ τὴ Χριστουγεννιάτικη Θ. Λειτουργία, τὰ περίφημα καὶ μελωδικότατα Καθίσματα τοῦ Ὁρθρου τῶν Χριστουγέννων «Δεῦτε ἴδωμεν πιστοί...», «Τί θαυμάζεις Μαριάμ...», «Ὁ Ἀχώρητος παντί...», τὰ ὁποῖα ἀρέσουν πολὺ στους πιστοὺς, ἀλλὰ οἱ περισσότεροι δὲν τὰ ἀκοῦν, ἀφοῦ ψάλλονται πολὺ νωρὶς στὸν Ὁρθρο. Δώσατε τὶς κατάλληλες ὁδηγίες στους Ἱεροψάλτες γι' αὐτό. Ἐπίσης, λίγο πρὶν, διαβάστε μὲ ἀκρίβεια καὶ καθαρότητα, στὸ λόγο καὶ στὴ φωνή, τὸ μήνυμά μου τῶν Χριστουγέννων.

9. Μετὰ τὸ «Εἶη τὸ ὄνομα Κυρίου...», τὴν ἡμέρα τῶν Χριστουγέννων, παρακαλῶ νὰ τελέσετε τὴ καθιερωμένη πλέον εἰδικὴ δέηση, τὸ κείμενο τῆς ὁποίας σᾶς ἀποστέλλουμε συνημμένως, ἀφοῦ ἐξηγήσετε στὸ λαὸ μας, προηγουμένως, τὸ σκοπὸ αὐτῆς τῆς δέησης. Ἐφέτος ἀποφασίσαμε ἢ κυρία εὐχή τῆς δέησης αὐτῆς νὰ γραφεῖ καὶ ν' ἀναγνωσθεῖ στὴν καθομιλουμένη γλώσσα, καθὼς καὶ νὰ ἐμπλουτισθεῖ μὲ σύγχρονες καὶ ἐπικάιρες

ἀναφορές, προκειμένου νὰ γίνεи περισσότερὸ ἀντιληπτή, καὶ ἡ μετοχὴ τῶν πιστῶν σὲ αὐτὴ νὰ εἶναι πιὸ οὐσιαστικὴ.

10. Κορυφαία θέση στὴν προετοιμασία τοῦ πιστοῦ λαοῦ μας γιὰ τὸν ἑορτασμὸ τοῦ Ἁγίου Δωδεκαημέρου ἔχει τὸ μυστήριό τῆς Μετανοίας καὶ Ἱερᾶς Ἐξομολογήσεως. Ὅσοι εἶστε πνευματικοὶ μὴ σκεφθεῖτε τὸν κόπο καὶ τὸ μόχθο προκειμένου νὰ λευκάνετε τὶς ψυχές τῶν ἀνθρώπων καὶ νὰ τοὺς ὀδηγήσετε ἔτοιμους στὸ μυστήριό τῆς ζωῆς. Γνωρίζω ὅτι ὁ σχετικὸς φόρτος τὶς ἡμέρες αὐτὲς εἶναι πολὺ μεγάλος, ἢ ἀνταμοιβὴ ὁμως, ὅλων μας εἶναι ἡ προσέλευση τοῦ κόσμου ὁ ὁποῖος, μὲ τρόπο ἀβίαστο καὶ συνειδητό, ἐπιζητεῖ τὴν ψυχικὴ του καθαρότητα. Σταθεῖτε πλησίον του, μὲ ὑπομονὴ καὶ προσφέρατε στους ἀνθρώπους τὴ χαρὰ τῆς συγχώρεσης καὶ τῆς λύτρωσης.

11. Τὴν παραμονὴ τῶν Χριστουγέννων, στὶς 6.30 μ.μ. θὰ τελεστεῖ στὸν Ἱερὸ Μητροπολιτικὸ Ναὸ τῶν Ἀθηνῶν ὁ Μέγας Πανηγυρικὸς Ἑσπερινὸς τῆς Γεννήσεως τοῦ Κυρίου, μὲ χοροστασία τοῦ Ἀρχιεπισκόπου καὶ ὁμιλητὴ τὸν Πανοσιολ. Ἀρχιμανδρίτη Ἱερεμία Φούντα, Ἱεροκήρυκα. Θεωρῶ τὴν παρουσία σας ἐπιβεβλημένη, ἐνῶ παρακαλῶ νὰ ἐνημερώσετε ἐγκαίρως καὶ τοὺς ἐνορίτες σας γιὰ τὴν ἰδιαίτερη αὐτὴ λατρευτικὴ εὐκαιρία.

β. Ἀγιαστικὲς ὁδηγίες

1. Σπουδαία θέση στὴν ἱερατικὴ μας Διακονία πρέπει νὰ διαδραματίζει τὸ ἀγιαστικὸ ἔργο. Ὁ ἀγιασμὸς τῶν πιστῶν εἶναι καθῆκον καὶ ὑποχρέωση τοῦ Κληρικοῦ ἀλλὰ καὶ ἀπαίτηση τοῦ πιστοῦ λαοῦ μας, τόσο μὲ ἀγιαστικὲς πράξεις ποὺ τελοῦνται στους Ἱεροὺς Ναοὺς, ὅσο καὶ στὰ σπίτια τῶν ἀνθρώπων. Ἡ περίοδος τῆς Τεσσαρακοστῆς τῶν Χριστουγέννων, ὅπως καὶ ἡ ἀντίστοιχη τοῦ Πάσχα, προσφέρεται ἰδιαίτερα γιὰ τὴν τέλεσή τους. Ὁ λαὸς μας συνηθίζει αὐτὲς τὶς μέρες νὰ καλεῖ τὸν Ἐφημέριο στὸ σπίτι του γιὰ νὰ τελέσει κυρίως τὸ Ἱερὸ Μυστήριό τοῦ Εὐχελαίου, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀκολουθία τοῦ

Ἁγιασμοῦ. Μὴν ἀρνηθεῖτε στὸ λαό μας τὴ χαρὰ τῆς παρουσίας σας στὸ σπίτι του. Εἶναι μιὰ θαυμάσια εὐκαιρία, πέραν τῆς ἀγιαστικῆς πράξης, νὰ ἔλθετε σ' ἐπαφή καὶ ἐπικοινωνία μὲ τοὺς ἐνορίτες σας, νὰ τοὺς γνωρίσετε καλύτερα καὶ νὰ σᾶς γνωρίσουν, νὰ δεῖτε ἀπὸ κοντὰ τὰ προβλήματα πού συχνὰ τοὺς ἀπασχολοῦν. Εἶναι εὐκαιρία νὰ μιλήσετε μαζί τους, νὰ τοὺς δείξετε τὸ ἄλλο ἀνθρώπινο πρόσωπο τῶν στελεχῶν τῆς Ἐκκλησίας μας. Εἶναι εὐκαιρία νὰ γνωριστεῖτε μὲ τοὺς νέους, νὰ ἀνοίξετε ἕνα διάλογο ἐπικοινωνίας μαζί τους καὶ νὰ προσφέρετε λόγια παρηγοριᾶς καὶ ἐλπίδας ἐκεῖ πού ὑπάρχει ἀνάγκη. Προσέξατε, ὅμως. Ἡ παρουσία σας στὰ σπίτια τῶν ἀνθρώπων πρέπει νὰ χαρακτηρίζεται ἀπὸ διάκριση, ἀξιολόγηση, ἔλλειψη περιέργειας καὶ ἄσκοπων καὶ ἀνούσιων συζητήσεων. Πρέπει νὰ προφυλάσσετε τὸ ὕψος τοῦ λειτουργήματός σας χωρὶς νὰ δίνετε ἀφορμὴ γιὰ σχόλια καὶ ἐπικρίσεις. Ἐκμεταλλεῦτε αὐτὴ τὴν εὐκαιρία γιὰ νὰ μετατρέψετε τὴν ἀπρόσωπη κοινωνία μας, στὸ μέτρο τῶν δυνατοτήτων σας, σὲ οἰκογένεια τῶν ἀνθρώπων τοῦ Θεοῦ.

2. Θὰ σᾶς δοθεῖ ἡ εὐκαιρία, ἐπίσης, τὴν παραμονὴ καὶ ἀνήμερα τῶν Θεοφανίων, νὰ μπεῖτε καὶ πάλι στὰ σπίτια τῶν ἐνοριτῶν σας προκειμένου νὰ ἀγιάσατε αὐτὰ καὶ τοὺς ἐνοίκους του. Μὴ διστάσετε νὰ προβεῖτε σ' αὐτὴ τὴν σπουδαία ἀγιαστικὴ πράξη, ἡ ὁποία, εἶναι ἀλήθεια, συνηθίζεται κυρίως στὴν ἐπαρχία καὶ ὄχι τόσο στὴν πόλη τῶν Ἀθηνῶν, ὅπου οἱ ἐνορίες εἶναι ἀχανεῖς καὶ οἱ ἄνθρωποι πολυάριθμοι. Νὰ εἴστε εὐγενεῖς καὶ σύντομοι στὰ σπίτια πού σᾶς ἀνοίγουν τὴν πόρτα, ἀλλὰ ἀπόλυτα διακριτικοὶ καὶ σοβαροὶ στὶς περιπτώσεις ἐκεῖνες πού ἡ παρουσία σας δὲν εἶναι καὶ τόσο ἐπιθυμητή. Μὴν ἀπλώνετε τὸ χέρι ἐπιδεικτικὰ γιὰ νὰ πάρετε χρήματα. Ὁ ἀγιασμὸς τῶν ἀνθρώπων εἶναι μιὰ πράξη πού πρέπει νὰ γίνεται χωρὶς πληρωμὴ. Ὁ λαός μας ἐκτιμᾷ ἐκείνους πού φέρονται μὲ σοβαρότητα καὶ εὐπρέπεια σὲ αὐτὲς τὶς περιπτώσεις. Ἄν σᾶς προσφερθοῦν χρήματα, νὰ τὰ πάρετε, εὐχαριστώντας εὐγενῶς, χωρὶς, ὅμως, σὲ καμία

περίπτωση, νὰ δείξετε ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ λόγος τῆς ἐπισκέψεώς σας. Εἶναι ἔτοιμοι οἱ ἐχθροὶ τῆς Ἐκκλησίας μας νὰ κατακεραυνώσουν τὶς συχνὲς κακὲς ἐπιλογές, ἐπιπλοίων ἐκπροσώπων τοῦ Ἱεροῦ Κλήρου. Ἄς μὴ τοὺς δώσουμε αὐτὴ τὴν χαρὰ.

3. Εἶναι καλὸ καὶ πρέπον, καθὼς πλησιάζει ἡ ἑορτὴ τῶν Θεοφανίων, νὰ ἐνημερώσετε τοὺς ἐνορίτες σας γιὰ τὴν πρόθεσή σας νὰ ἐπισκεφθεῖτε τὰ σπίτια τους γιὰ τὴν μετάδοση τοῦ ἀγιασμοῦ. Νὰ τοὺς ζητήσετε νὰ δηλώσουν, ἐκ τῶν προτέρων, πόσοι καὶ ποιοὶ ἐπιθυμοῦν αὐτὴ τὴν ἐπίσκεψη καὶ ν' ἀφήσουν τὶς διευθύνσεις τους προκειμένου κι ἐσεῖς ν' ἀποφύγετε τὶς ἄσκοπες καὶ κοπιαστικὲς μετακινήσεις, ἀλλὰ καὶ τὶς δυσάρεστες ἐκπλήξεις. Καλὸ θὰ ἦταν νὰ συνοδεύεστε ἀπὸ ἕνα παιδί τῆς ἀπολύτου ἐμπιστοσύνης σας, τὸ ὁποῖο νὰ χρησιμοποιοεῖτε ὡς προπομπὸ γιὰ νὰ προετοιμάζει τὸ κάθε σπίτι γιὰ τὴν ἐπικείμενη παρουσία σας.

γ. Κοινωνικὲς - Φιλανθρωπικὲς ὁδηγίες

1. Ἄν καὶ σ' ὅλη τὴ διάρκεια τοῦ ἔτους ἡ Ἐκκλησία μας ἐπιδίδεται σὲ πάμπολλες ἐνέργειες φιλανθρωπικοῦ καὶ κοινωνικοῦ περιεχομένου, μὲ τὸ τεράστιο δίκτυο κοινωνικῆς παρέμβασης καὶ προσφορᾶς πού διατηρεῖ, εἶναι καλὸ τὶς ἡμέρες πού ἔρχονται, οἱ προσπάθειες νὰ ἐνταχθοῦν πρὸς τὴν κατεύθυνση αὐτή. Φροντίσατε ἔτι παραπάνω τοὺς φτωχοὺς τῆς ἐνορίας σας, ἐνεργοποιεῖστε περισσότερο τὸ δυναμικὸ τῶν φιλόπτωχων ταμείων καὶ προσφέρατε σὲ ὅλους τὸ δικαίωμα τῆς χαρᾶς καὶ τῆς εὐτυχίας. Ὁργανώστε καλύτερα τὰ ἐνοριακὰ συσσίτια, ἐπιμεληθεῖτε τὴν δημιουργία εἰδικῶν, γιὰ τὶς γιορτές, δεμάτων μὲ εἶδη πρώτης ἀνάγκης, τροφίμα καὶ ἄλλα, καθὼς καὶ χρηματικὰ ποσά, ἀνάλογα μὲ τὴν περίπτωσή, σὲ συνεργασία μὲ τὶς ἐθελόντριες κυρίες τῆς ἐνορίας σας. Ἐπισκεφθεῖτε, μὲ κλιμάκια στελεχῶν τοῦ Ναοῦ σας, προσωπικὰ τοὺς ἀνήμερους καὶ ἀναξιοπαθοῦντες. Γνωρίζω ὅτι ὁ φόρτος τῆς ἐργασίας σας, αὐτὲς τὶς ἡμέρες, εἶναι αὐξημένος, ἀλλὰ μπορεῖτε νὰ ἀφιερώσετε

ἀπό τὸν πολύτιμο χρόνο σας γιὰ τὴ διακο-
νία τῆς ἀγάπης. Οἱ ἄνθρωποι ἀπὸ αὐτὴ τὴν
ἀγάπη ἔχουν ἀνάγκη καὶ ὄχι ἀπὸ τοὺς βα-
ρύγδουπους λόγους μας ποὺ συχνὰ εἶναι
χωρὶς ἀντίκρισμα.

2. Ἐπιμεληθεῖτε προσωπικὰ καὶ φρον-
τίστε γιὰ τὴν ἐπιτυχία τοῦ ἐφετινοῦ «Ἐρά-
νου Ἀγάπης» ποὺ θὰ πραγματοποιηθεῖ στὴν
Ἱερά Ἀρχιεπισκοπὴ ἀπὸ 14 ἕως 17 Δεκεμ-
βρίου. Ὄργανωστε εἰδικὰ καὶ καταλλήλως
προετοιμασμένα συνεργεῖα κυριῶν, ἐνη-
μερῶστε, ὅμως, παράλληλα καὶ τοὺς ἐνορί-
τες σας γιὰ τοὺς σκοποὺς αὐτοῦ τοῦ ἐράνου
καὶ τὶς ποικίλες ἀνάγκες ποὺ καλύπτονται
ἀπὸ τὸ προϊόν του κάθε χρονιά, γιὰ τὴν ἐνί-
σχυση τοῦ κοινωνικοῦ καὶ φιλανθρωπικοῦ
μας ἔργου. Πρὶν ἀπὸ τὴν ἐναρξή του, καλὸν
εἶναι νὰ τελέσετε εἰδικὴ Θεία Λειτουργία
γιὰ ἐκείνους ποὺ θὰ ἐργαστοῦν ἐθελοντικὰ
γιὰ τὸν ἔρανο, προκειμένου νὰ ἔχουν τὴ Χά-
ρη καὶ τὴν Εὐλογία τοῦ Θεοῦ στὸ κοπιαστικὸ
ἔργο τους. Στὸ τέλος νὰ τοὺς ἐπιβραβεύσετε
μὲ ἓνα συμβολικὸ δῶρο, ἐλάχιστη ἔνδειξη
εὐχαριστίας γιὰ τὴν προσφορὰ τους.

3. Εἶναι μιὰ πρώτης τάξεως εὐκαιρία νὰ
ἐμπνεύσετε στὰ παιδιά τῶν κατηχητικῶν
σχολείων τὸ πνεῦμα τῆς ἀγάπης καὶ νὰ
ὀργανώσετε οἱ Ἱερεῖς νεότητας ἐπισκέψεις
σὲ νοσοκομεῖα καὶ Ἰδρύματα τῆς περιοχῆς
σας, προκειμένου νὰ δώσετε χαρὰ κι ἐλπίδα
στοὺς ἀνθρώπους. Εἶναι καλὸ σ' αὐτὲς τὶς
ἐξορμήσεις νὰ ἐνεργοποιεῖτε τυχὸν χορωδίες
ποὺ ἀναπτύσσονται στὸ νεανικὸ σας ἔργο
γιὰ νὰ ψάλλουν τὰ κάλαντα καὶ νὰ χρωμα-
τίσουν μὲ γιορτινὰ χρώματα τὶς γιορτινὲς
στιγμὲς τῶν ἀρρώστων, τῶν μοναχικῶν, τῶν
ἐγκαταβιούντων στὰ διάφορα Ἰδρύματα.
Αὐτὲς οἱ ἐνέργειες θὰ παραδειγματίσουν
ἄριστα τὰ παιδιά μας γιὰ νὰ γνωρίσουν καὶ
τὴν ἄλλη εἰκόνα τῆς ζωῆς, τὴ σκληρὴ καὶ
ἄδικη καὶ ν' ἀποκτήσουν τὸ ἀγνὸ πνεῦμα
τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ἀλληλεγγύης ποὺ τόσο
λείπει ἀπὸ τὴν ἐποχὴ μας.

4. Ὄργανωστε ἐνοριακὲς Χριστουγεννιά-
τικες γιορτὲς μὲ τὰ παιδιά τῶν Κατηχητικῶν
Σχολείων, γιὰ ὅλους τοὺς ἐνορίτες, διανθι-
σμένες ἀπὸ γνωστὲς Χριστουγεννιάτικες με-

λωδίες, ἀπὸ Βυζαντινοὺς ὕμνους καὶ σχε-
τικὲς ὁμιλίες.

5. Προσπαθεῖτε νὰ στολίσετε τοὺς περιβό-
λους τῶν Ναῶν σας μὲ τὸ γνωστὸ Χριστου-
γεννιάτικο διάκοσμο, μὲ τὸ ὀρθόδοξο Χρι-
στουγεννιάτικο δένδρο, σὲ συνεργασία, ἂν θέ-
λετε καὶ μὲ τὶς τοπικὲς Δημοτικὲς ἀρχές.

6. Μὴ ξεχάσετε αὐτὲς τὶς μέρες νὰ ἀντα-
μείψετε μὲ ἔκτακτες οικονομικὲς ἐνισχύσεις
ἢ μὲ κάποιο δῶρο, ἀκόμα καὶ μὲ τὴ ταχυ-
δρομικὴ ἀποστολὴ ἐόρτιων εὐχῶν τοὺς ἄμε-
σους συνεργάτες σας, τοὺς Νεωκόρους, ποὺ
θὰ κουραστοῦν ἔτι περισσότερο αὐτὴ τὴν πε-
ρίοδο, τοὺς Ἐπιτρόπους σας, τοὺς Ἱεροψάλ-
τες. Δὲ θὰ ζημιωθεῖ διόλου τὸ ταμεῖο τοῦ Να-
οῦ ἀπὸ αὐτὲς τὶς ἐνέργειες, ἀντιθέτως τὰ στε-
λέχη σας θὰ νιώσουν ἠθικὴ ἱκανοποίηση
ἀφοῦ θὰ καταλάβουν ὅτι οἱ προσπάθειες καὶ
οἱ κόποι τους ἀναγνωρίζονται.

Ἀγαπητοὶ μου Πατέρες,

Σὲ πολλοὺς ἀπὸ ἐσᾶς οἱ παραπάνω ὁδη-
γίες θὰ φανοῦν γνωστὲς καί, ἐν πολλοῖς,
ἐπαναλαμβανόμενες. Ἐπειδὴ, ὅμως, θεωρῶ
ὅτι ἡ ἐπανάληψη εἶναι «ἡ μήτηρ τῆς μαθή-
σεως», παρακαλῶ νὰ κάνετε ὅ,τι εἶναι δυ-
νατὸν γιὰ νὰ τὶς πραγματώσετε, ὅπως ἐπί-
σης, οἱ παλαιότεροι ἀπὸ ἐσᾶς, νὰ τὶς ἐξη-
γήσετε καὶ νὰ τὶς ἀναλύσετε στοὺς νεωτέ-
ρους. Μὴ διστάσετε νὰ ἀπευθυνθεῖτε στὰ
ἀρμόδια διοικητικὰ ὄργανα τῆς Ἱεράς
Ἀρχιεπισκοπῆς γιὰ ὅποιαδήποτε διευκρί-
ση, ἀλλὰ καὶ γιὰ κάθε εἶδους βοήθεια στὴν
κατεύθυνση τῆς καλύτερης διευθέτησης τοῦ
ποιμαντικοῦ - ἐνοριακοῦ σας ἔργου αὐτὴν
τὴν περίοδο.

Σᾶς εὐχαριστῶ, μέσα ἀπὸ τὴν καρδιά
μου, γιὰ τοὺς κόπους καὶ τοὺς ἀγῶνες σας
καὶ εὐχομαι πατρικῶς ἡ Χάρις τοῦ Μεγάλου
ἀναμενομένου νὰ ἐμπνέει τὴ ζωὴ καὶ τὰ
ἔργα σας καὶ νὰ σκέπει τὶς οἰκογένειές σας.

Μετὰ πατρικῶν εὐχῶν καὶ ἀγάπης

Ο ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ
† Ὁ Ἀθηνῶν Χριστόδουλος

Δέσεις κατά τὴν Θ. Λειτουργίαν τῶν Χριστουγέννων

«Ὁ Διάκονος:

Ἐλέησον ἡμᾶς ὁ Θεός... Ἐτι δεόμεθα ὑπὲρ τῶν εὐσεβῶν καὶ ὀρθοδόξων χριστιανῶν...

Ἐτι δεόμεθα ὑπὲρ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου ἡμῶν Χριστοδούλου...

Ἐτι δεόμεθα ὑπὲρ ἐλέους...

Ἐτι δεόμεθα ὑπὲρ πάντων τῶν ἐν ἀνάγκαις ὄντων, τῶν ἐν στενοχωρία, θλίψει, δοκιμασία, διωγμοῖς, ταλαιπωρία, πολέμοις, ἀνεχείαις, πτωχεία, ἀνεργία καὶ περιστάσεσιν ὄντων ἐν παντὶ τόπῳ τῆς δεσποτείας Κυρίου.

Ἐτι δεόμεθα ὑπὲρ πάντων τῶν ἐργαζομένων καὶ τὰς βιοτικὰς ἀνάγκας αὐτῶν τιμίως καὶ ἐναρέτως καλυπτόντων, τῶν μισούντων καὶ ἀγαπώντων ἡμᾶς καὶ πάντων τῶν ἐντεταλαμένων ἡμῖν τοῖς ἀναξίους εὐχεσθαι ὑπὲρ αὐτῶν.

Ἐτι δεόμεθα ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν Κυπρίων καὶ ὑπὲρ δικαίας ἐπιλύσεως τοῦ ἐθνικοῦ ἡμῶν προβλήματος, ἵνα εἰρηνικῶς διάγωσιν ἐν πάσῃ σεμνότητι καὶ συνεργασία ἀμφότεραι αἱ γηγενεῖς ἐν τῇ νήσῳ κοινότητες.

Ἐτι δεόμεθα καὶ ὑπὲρ τοῦ διαφυλαχθῆναι... Ἐτι δεόμεθα καὶ ὑπὲρ τοῦ εἰσακοῦσαι...

Ὁ Ἱερεὺς τὴν ΕΥΧΗΝ:

Κύριε καὶ Θεέ μας, Ἐσὺ ποὺ ἀπόλυτη ἀγάπη προσέλαβες τὴν ἀνθρώπινη φύση καὶ σαρκώθηκες, διὰ τῆς Παναχράντου καὶ Ἀειπαρθένου Μαρίας, γιὰ ὅλους ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους καὶ γιὰ τὴ δική μας σωτηρία, προκειμένου νὰ θεώσεις τὴν ἀνθρώπινη φύση, στρέψε τὸ βλέμμα Σου πάνω μας, τούτη τὴν ἡμέρα τῆς κατὰ σάρκα Γεννήσεώς Σου, κατὰ τὴν ὁποία Σοῦ ἀφιερώνουμε τὸν πλοῦτο τῆς Ὁρθόδοξου Θεολογίας καὶ Σοῦ προσφέρουμε τὰ κτιστὰ δῶρα τῆς ἀνθρώπινης φύσης μας, μὲ εὐγνωμοσύνη ψυχῆς καὶ ἐσωτερικὴ ἀγαλλίαση. Στείλε, Κύριε, τὴν ἐξ ὕψους δύναμή Σου, οὕτως ὥστε, μὲ ὁδηγὸ τῆ δική Σου γνώση, νὰ παρέχουμε στοὺς συνανθρώπους μας μαρτυρία πίστεως καὶ ἀγάπης καθημερινά, ἀπεκδεχόμενοι τὴν παρὰ Σοῦ πρὸς ὅλους μας προσφερθεῖσα σωτηρία, πορευόμενοι στὴ ζωὴ μας ὡς τέκνα φωτὸς καὶ ἡμέρας, ἐπιτελώντας ὅλα ὅσα Σέ εὐαρεστοῦν.

Ὅλοι μας, Κύριε, πλησιάζοντας νοερῶς τῇ Βηθλεέμ, Σέ ἀντικρίζουμε νεογέννητο βρέφος, τῇ στιγμῇ ποὺ ὅλη ἡ κτίσις Σέ εὐχαριστεῖ μὲ τὸ δικό της μοναδικό τρόπο. Γι' αὐτὸ καὶ ἐμεῖς, βλέποντας τὴν ἀπεριόριστη συγκατάβασή Σου, μὲ ὕμνους καὶ πνευματικὲς ὠδές, Σέ λατρεύουμε, μὲ ὅλη τὴ δύναμη τῆς ψυχῆς μας, Ἐσένα ποὺ εἶσαι ὁ μόνος Θεὸς στοὺς αἰῶνες.

Δύο χιλιάδες καὶ τρία χρόνια πέρασαν, Κύριε, ἀπὸ τὴν εὐλογημένη ἐκείνη νύχτα, κατὰ τὴν ὁποία στρατιές Ἀγγέλων, βλέποντας τὸ κατάντημά μας, ἔψαλλαν θριαμβεντικὰ τὸν ὕμνο τῆς ἀθάνατης καταλλαγῆς μεταξὺ οὐρανοῦ καὶ γῆς καὶ κήρυξαν σ' ὅλο τὸν κόσμον τὴν εἰρήνη, τὴν ἀγάπη καὶ τὴ λύτρωση, μιλώντας γιὰ τὴν καινὴ ἐν Χριστῷ ζωὴ καὶ βεβαιώνον-

τας για την καταλλαγή τῶν ὄλων. Ὅμως, οἱ ἄνθρωποι, ἐπειδὴ ἔπεσαν σὲ ποικίλους πειρασμούς, ἀκολούθησαν περισσότερο τὸ σκοτάδι παρὰ τὸ φῶς, ἐπιτελοῦντες φαῦλες πράξεις ἀπανθρωπίας. Γι' αὐτὸ γέμισε ἡ γῆ ἀπὸ κακία, ὀδύνη καὶ μῖσος. Πολλαπλασιάστηκαν, Κύριε, οἱ ἀνομίες μας καὶ τὰ δάκρυα τῶν ἀνθρώπων ρέουν σὰν ποταμός. Πάγωσε ἡ ἀγάπη, ἡ εὐσπλαχνία χάθηκε καὶ ἡ δυστυχία ἐπικράτησε. Οἱ ἁμαρτίες μας, Κύριε, «λαός»!

Καὶ τώρα, στρέφοντας τὸ νοῦ σὲ Ἑσένα, ἀντικρίζουμε τὰ ἀποτελέσματα τῆς πονηρίας μας, ἐνθυμούμενοι τοὺς πάσχοντες ἀδελφούς μας σ' ὅλο τὸν κόσμο, ἀλλὰ καὶ ὅλους ὅσοι ἀγωνίζονται τὸν καλὸν ἀγῶνα τῆς ἀρετῆς. Γιὰ ὅλους αὐτοὺς ἱκετεύουμε καὶ παρακαλοῦμε:

Θυμῆσου, Κύριε, τοὺς ἀδελφούς εὐσεβεῖς Ὁρθοδόξους Χριστιανοὺς σ' ὀλόκληρο τὸν κόσμο ποὺ βιώνουν δοκιμασίες, διωγμοὺς καὶ στερήσεις.

Ὁ Χορός: Κύριε ἐλέησον.

Θυμῆσου, Κύριε, τὰ ἑκατομμύρια τῶν προσφύγων στὸν κόσμο, ἐκείνων ποὺ ἐγκαταλείπουν τὶς πατρίδες τους ἐξαιτίας πολέμων, θεομηνιῶν, διακρίσεων, ἀνελεύθερων καθεστώτων, φτώχειας καὶ κακοπάθειας.

Ὁ Χορός: Κύριε ἐλέησον.

Θυμῆσου, Κύριε, τοὺς ἀδελφούς μας, ὅπου γῆς, ποὺ ἀγωνίζονται γιὰ τὴ διαφύλαξη τῆς ἐθνικῆς τους ἀνεξαρτησίας καὶ τοῦ δικαιώματος νὰ ζοῦν ἐλεύθεροι ἀπὸ τὶς ὅποιες ἐξωθεν ἐξαρτήσεις καὶ τὶς ἀνομιες ἐπιδιώξεις τῶν ἰσχυρῶν τῆς ἐποχῆς.

Ὁ Χορός: Κύριε ἐλέησον.

Θυμῆσου, Κύριε, τοὺς πτωχοὺς, τοὺς πεινασμένους, τοὺς ἀστέγους, ὅσους στεροῦνται ἰατρικῶν καὶ φαρμακευτικῶν φροντίδων καὶ τὰ ἑκατομμύρια παιδιὰ τοῦ τρίτου κόσμου ποὺ βρίσκονται στὸ χεῖλος τοῦ θανάτου.

Ὁ Χορός: Κύριε ἐλέησον.

Θυμῆσου, Κύριε, τὶς οἰκογένειες ποὺ κλονίζονται καὶ διαλύονται ἐξαιτίας τῶν ἀνθρωπίνων ἐγωϊσμῶν, τὰ παιδιὰ ποὺ πέφτουν θύματα τῆς γονεϊκῆς ἀσπλαχνίας καὶ κακοποίησης, τοὺς νέους ποὺ στεροῦνται τῆς θαλπωρῆς τῆς οἰκογενειακῆς ἐστίας, καταφεύγουν στὰ ναρκωτικά καὶ ζοῦν στὸ περιθώριο.

Ὁ Χορός: Κύριε ἐλέησον.

Θυμῆσου, Κύριε, τοὺς ἀσθενεῖς, τοὺς ἀνιάτως πάσχοντες, τοὺς προσβεβλημένους ἀπὸ λοιμώδη νοσήματα, ὅλους ὅσοι σηκώνουν τὸ Σταυρὸ τοῦ μαρτυρίου κουβαλώντας τὰ στίγματα τῆς κοινωνικῆς ἀπομόνωσης, τοὺς φορεῖς καὶ τοὺς ἀσθενεῖς τοῦ AIDS.

Ὁ Χορός: Κύριε ἐλέησον.

Θυμῆσου, Κύριε, τοὺς ἀνέργους ἀδελφούς μας, ποὺ ἀντιμετωπίζουν μὲ σκεπτικισμό καὶ ἀπογοήτευση τὴν ἐπιβίωσή τους, τοὺς ἀποκλεισμένους νέους ποὺ ψάχνουν μίαν εὐκαιρία νὰ προσφέρουν καὶ νὰ δημιουργήσουν, χωρὶς νὰ βρίσκουν διεξόδους στ' ἀδιέξοδά τους.

Ὁ Χορός: Κύριε ἐλέησον.

Θυμῆσου, Κύριε, ὅλους τοὺς πνευματικούς, ἐθνικούς καὶ κοινωνικούς ἐργάτες, τοὺς Κληρικούς τῆς Ἐκκλησίας μας, ποὺ διακονοῦν τὴν κατὰ Θεὸν προκοπὴ τῶν πιστῶν, ἐκείνους ποὺ μὲ εὐσυνειδησία ὑπηρετοῦν τὴν ἐθνικὴ μας παιδεία, μὲ πιστότητα στὴν Ἑλληνορθό-

δοξη παράδοσή μας, τους ιατρούς, τους νοσοκόμους, που απαλύνουν τον ανθρώπινο πόνο, τα στελέχη του Στρατού μας και τα στρατευμένα ιατά μας, που στηρίζουν την έθνική μας υπερηφάνεια και ανεξαρτησία, τους υπαλλήλους του Κράτους, τους έπιστήμονες και έρευνητές που ανακαλύπτουν στα έργα τους το Θεό και τον άνθρωπο, το υπέροχο κόσμημα της δημιουργίας, καθώς και της κοινωνικής ισοροπίας. Για όλους αυτούς, Σέ ίκετεύουμε και παρακαλούμε.

Ό Χορός: Κύριε έλέησον.

Θυμήσου, Κύριε, τους έμπορους που διακινούν τα άγαθά, απομάκρυνε από τα διανοήματά τους το ένδεχόμενο κερδοσκοπίας και αισχροκέρδειας, αλλά και της έξυπνότητας του ίδιου συμφέροντος, τους εργάτες της Βιομηχανίας, τους εργαζόμενους στον ιδιωτικό και δημόσιο φορέα, φύλαξέ τους από τα χέρια σκληρόκαρδων και άπάνθρωπων εργοδοτών.

Ό Χορός: Κύριε έλέησον.

Θυμήσου, Κύριε, τη νεολαία της πατρίδος μας και εύλόγησέ την. Δώσε στους νέους μας ζήλο για να εργάζονται έργα άγαθά, πρόσθεσε σ' αυτούς πίστη, απομάκρυνε από αυτούς κάθε διαβολική ενέργεια και ενίσχυσε τη δημιουργική τους πνοή για να καλλιεργούν τις Θείες Σου έντολές.

Ό Χορός: Κύριε έλέησον.

Θυμήσου, Κύριε, τους πολυτέκνους γονείς, τις φιλότιμες και φιλόπρονες μητέρες, τις εργαζόμενες μητέρες, τους αγωνιστές Χριστιανούς, τους όμολογητές της πίστewς, τους εργάτες βαρέων και άνθυγιεινών επαγγελμάτων, τους άδικουμένους, τους ταπεινούς και καταφρονημένους. Για όλους αυτούς Σέ ίκετεύουμε και παρακαλούμε.

Ό Χορός: Κύριε έλέησον.

Θυμήσου, Κύριε, τους άρχοντές μας, έντύπωσε άγαθές σκέψεις στις καρδιές τους για την Έκκλησία Σου και το λαό Σου και κατεύθυνε τα διανοήματά τους σε κάθε έργο άγαθό που Σέ εύαρεστεί.

Ό Χορός: Κύριε έλέησον.

Θυμήσου, Κύριε, τους Κυπρίους άδελφούς μας και δώσε στο έκκρεμούν μεγάλο έθνικό μας πρόβλημα δίκαιη και βιώσιμη λύση.

Ό Χορός: Κύριε έλέησον.

Θυμήσου, Κύριε, τους λαούς που βιώνουν τα άποτελέσματα των πολεμικών συγκρούσεων και ζούν υπό τον φόβο τρομοκρατικών ενεργειών, θύματα της ανθρώπινης μισαλλοδοξίας και φαυλότητας.

Ό Χορός: Κύριε έλέησον.

Θυμήσου, Κύριε, την Άγία Όρθόδοξη Έκκλησία Σου, στερέωσε τις βάσεις της ένότητάς Της στα πλαίσια της αγάπης, της όμόνοιας, της έλευθερίας και της δικαιοσύνης. Άπομάκρυνε τις όποιες διαφορές και αντιπαραθέσεις, για να πορεύεται στο χρόνο ισχυρή και ειρηνική, οδηγώντας το λαό Σου στο δρόμο της σωτηρίας και δοξάζοντας το πάντιμο και μεγαλοπρεπές όνομά Σου, καθώς και του Πατρός και του Άγίου Πνεύματος, τώρα και στους αιώνες των αιώνων.

Ό Χορός: ΑΜΗΝ.

Ένταύθα άπαντες ψάλλομεν το «Σέ ύμνούμεν...» και ακολουθεί ή Απόλυσις της Θείας Λειτουργίας.

Ἡ ταυτότητα τῆς Ἐκκλησίας

Τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Περγάμου κ. Ἰωάννου Ζηζιούλα,
Ὁμ. Καθ. Πανεπιστημίου, Ἀκαδημαϊκοῦ

Ἡ περὶ Ἐκκλησίας ἀντίληψη τῶν Ὁρθόδοξων πηγάζει ἀπὸ τὴν ἐμπειρία τῆς σχέσεως τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ κόσμου μὲ τὸ Θεό, ὅπως βιώθηκε στὴν ἐκκλησιαστικὴ κοινότητα διαμέσου τῶν αἰώνων. Κατὰ συνέπεια, ὅπως ἀκριβῶς σύνολη ἡ Δογματικὴ ἔτσι καὶ ἡ Ἐκκλησιολογία μας εἶναι βιωματικὴ, ἀφορᾶ τὸν τρόπο ὑπάρξεως τῆς Ἐκκλησίας. Οἱ θεολόγοι ἔρχονται στὴ συνέχεια καὶ κατασκευάζουν ἀντιλήψεις καὶ σχήματα πᾶν σ' αὐτὸ τὸ βίωμα ἢ πολλές φορές, ὅπως, δυστυχῶς, συμβαίνει στὶς μέρες μας, τὸ παρατρέχουν κατασκευάζοντας δικούς τους, ἐν πολλοῖς, ἀντιλήψεις. Ὅπωςδὴποτε, ὁμως, μόνιμο κριτήριον γιὰ τὴ θεώρηση τῆς Ἐκκλησιολογίας παραμένει ἡ ἴδια ἢ ἐμπειρία τῆς Ἐκκλησίας.

Γενικεύοντας καὶ σχηματοποιώντας κάπως τὰ πράγματα θὰ ἔλεγα ὅτι δύο εἶναι οἱ βασικὲς ἐμπειρίες, ἀπὸ τίς ὁποῖες ἀντλοῦμε οἱ Ὁρθόδοξοι τὸ περιεχόμενο τῆς Ἐκκλησιολογίας: Ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος εἶναι ἡ *Θεῖα Εὐχαριστία*, τὸ λειτουργικὸ βίωμα πού εἶναι προσιτὸ σέ ὅλους τοὺς πιστοὺς μέσα στὸν κόσμον, καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο ἡ *ἀσκητικὴ ἐμπειρία* καὶ μοναστικὴ κλήση, ἡ ὁποία ἐπιλέγεται ἀπὸ ὀρισμένους πιστοὺς μέσα στὴν Ἐκκλησία. Πέρα ἀπὸ αὐτὰ τὰ δύο δὲν φαίνεται νὰ ἔχουν ἐπιδράσει κατὰ τρόπο ἀποφασιστικὸ ἄλλα βιώματα στὴ διαμόρφωση τῆς ὀρθόδοξης ἐκκλησιολογικῆς συνείδησης. Στὴ ρωμαιοκαθολικὴ καὶ προτεσταντικὴ Δύση, ἀντιθέτως, ἡ ἐμπειρία τῆς ἱεραποστολῆς εἶναι ἐκείνη πού ἐπηρεάζει καίρια τὴν Ἐκκλησιολογία, ἐφόσον ἡ Ἐκκλησία στὴν ταυτότητά της εἶναι ὄργανο προωθήσεως τῆς ἱεραποστολῆς. Ἀντιθέτως, στὴν ὀρθόδοξη θεολογικὴ παράδοση καὶ λαϊκὴ εὐσέβεια ἡ ἱεραποστολικὴ δράση δὲν ἔχει διαδραματίσει πρωτεύοντα ρόλο. Ὅταν ἓνας Ὁρθόδοξος λέγει ὅτι πηγαινέει στὴν Ἐκκλησία, δὲν ἐννοεῖ

ὅτι πάει γιὰ νὰ κηρύξει τὸ Εὐαγγέλιον στοὺς ἰθαγενεῖς κάποιου τόπου, οὔτε κἄν ὅτι προσέρχεται στὴν Ἐκκλησία γιὰ ν' ἀκούσει τὸ κήρυγμα, ἀλλὰ γιὰ νὰ ἐκκλησιασθεῖ, νὰ προσευχηθεῖ μαζὶ μὲ τὴν κοινότητα τῶν πιστῶν καὶ προπαντὸς νὰ λάβει μέρος στὴ θεῖα Εὐχαριστία. Κατ' αὐτὸ τὸν τρόπο στὴν Ὁρθόδοξη παράδοση «Ἐκκλησία» καὶ «Ναός» ταυτίσθηκαν.

Γιὰ τὴν Ὁρθόδοξη θεολογία, τὸ κύριον χαρακτηριστικὸ πού ἐκφάζει τὴν ταυτότητα τῆς Ἐκκλησίας δὲν εἶναι οὔτε ἡ ἱεραποστολὴ οὔτε, βεβαίως, οἱ διάφορες ὁμολογίαι πίστεως. Στὴ θεῖα *Εὐχαριστία* δὲν χρησιμοποιοῦμε καμία μεμονωμένη ὁμολογία ἢ κάποιον ἀπόσπασμα ἀπὸ ἀκαδημαϊκὸ ἐγχειρίδιον. Ὅλ' αὐτὰ ὑπάρχουν, βεβαίως, ἀλλὰ στὸ περιθώριον τῆς ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας. Στὸ ἐπίκεντρό της πού εἶναι ἡ εὐχαριστιακὴ λατρεία μόνον τὸ στοιχειῶδες *Σύμβολον τῆς Πίστεως* ἔχει θέση. Ἐπομένως, τοποθετώντας τὴν Ὁρθόδοξη αὐτοσυνείδησιάν μόνον στὴ βάση τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστεως δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ διαφοροποιηθοῦμε ὡς πρὸς τίς ἑτερόδοξες χριστιανικὲς κοινότητες. Φαίνεται, λοιπόν, ὅτι μόνον τὰ δύο στοιχεῖα πού προανέφερα, ἡ θεῖα Εὐχαριστία καὶ ἡ μοναστικὴ παράδοση, ἔχουν διαμορφώσει ἀποφασιστικὰ τὴν Ὁρθόδοξη συνείδηση ὡς πρὸς τὴν ταυτότητα τῆς Ἐκκλησίας. Γιὰ τὴν ἀναζήτησίν της θὰ πρέπει, ἐξάπαντος, νὰ προστρέξουμε στὶς δύο αὐτὲς ἐκκλησιολογικὲς συνιστώσες. Κατὰ τὴν προσέγγιση, ὁμως, αὐτὴ δημιουργεῖται ἓνα σοβαρὸ θεολογικὸ πρόβλημα πού ἀφορᾶ σ' ἓναν ἐγγενῆ ἀνταγωνισμό μεταξύ τοῦ λειτουργικοῦ καὶ ἀσκητικοῦ στοιχείου.

Ὁ ἀνταγωνισμὸς μεταξύ τῆς εὐχαριστιακῆς - λατρευτικῆς προσέγγισης τῆς Ἐκκλησιολογίας καὶ τῆς ἀντίστοιχης μοναχικῆς - ἀσκητικῆς ἔχει βαθύτατες ρίζες στὴν ἱστορία.

Ἀπὸ τῆ μελέτῃ τῆς ἱστορίας προκύπτει ὅτι ἓνας τέτοιος ἀνταγωνισμὸς δὲν ὑπῆρχε ἀρχικά, διότι κυρίαρχο στοιχεῖο στὴν Ἐκκλησιολογία ὑπῆρξε ἡ λατρευτικὴ πράξις καὶ μάλιστα ἡ θεία Εὐχαριστία. Τοῦτο μαρτυρεῖ ἡ Καινὴ Διαθήκη καί, τοῦλάχιστον, οἱ δύο πρῶτοι αἰῶνες τῆς Ἐκκλησίας. Στὸν ἅγ. Ἰγνάτιο Ἀντιοχείας καὶ στὸν ἅγ. Εἰρηναῖο

δασκάλου, διαμορφώνοντας μίαν νέα προσέγγιση καὶ βάση τῆς Ἐκκλησιολογίας. Θὰ πρέπει νὰ τονισθεῖ ὅτι ὁ Ὀριγένης καὶ οἱ Ἀλεξανδρινοὶ θεολόγοι τῆς ἐποχῆς δέχθηκαν τὴν ἐπίδραση τῶν ἰδεολογικῶν ἀρχῶν τῆς Πλατωνικῆς φιλοσοφίας.

Γιὰ τὸν Πλατωνισμό ἢ ταυτότητα κάθε ὄντος βρίσκεται στὴν ἀρχικὴ του ιδέα, ἡ

Λυῶνος, ἀκόμη καὶ στὸν ἀπολογητὴ μάρτυρα Ἰουστῖνο, σ' ὀλόκληρο δηλαδὴ τὸ φάσμα τοῦ Β' αἰ., ἡ ταυτότητα τῆς Ἐκκλησίας θεμελιώνεται στὴν τέλεση τῆς θείας Εὐχαριστίας. Τὸ πρόβλημα καὶ ὁ ἄλλος ἀνταγωνιστικὸς παράγοντας ἐμφανίζεται μὲ τοὺς Ἀλεξανδρινοὺς θεολόγους Κλήμεντα καὶ Ὀριγένη, κυρίως, καὶ ἀναπτύσσεται στὴν Ἀνατολή παράλληλα μὲ τὸ θεσμό τοῦ Μοναχισμοῦ, πὺ ἐπηρεάζεται ἔντονα ἀπὸ τὸ πνεῦμα τοῦ χαλκέντερου Ἀλεξανδρινοῦ δι-

ὁποῖα προϋπάρχει τῆς ἱστορίας καὶ τοῦ χρόνου πὺ προσμετρεῖ τὴ φθορὰ τῶν αἰσθητῶν. Σύμφωνα μὲ τὴ θεωρία τῶν αἰώνιων καὶ αὐθύπαρκτων ἰδεῶν πὺ συνιστοῦν τὰ ἀρχέτυπα ὄλων τῶν ὄντων, ἂν κάτι ἀληθεύει ἔχοντας μίαν συγκεκριμένη ταυτότητα, τοῦτο δὲν ἐντοπίζεται στὴν παρούσα ὑλική, φθαρτὴ καὶ μεταβαλλόμενη διαρκῶς κατάστασή του, ἀλλὰ στὴν ἀντίστοιχη ιδέα του, ἡ ὁποῖα εἶναι ἡ μόνη πὺ παραμένει ἀναλλοίωτη αἰώνιως. Στὸ βαθμὸ πὺ κάποιον μεταβαλλόμενο ὄν

μετέχει στην αιώνια ἀρχετυπική του ιδέα, ἀποκτᾶ καὶ τὴν ἀληθινὴν του ταυτότητα. Γιὰ τοὺς πλατωνίζοντες Ἀλεξανδρινούς θεολόγους καὶ ἡ Ἐκκλησία ἀντλεῖ τὴν ταυτότητά της ἀπὸ τὸν ὑπέρχρονο καὶ αἰώνιο κόσμον τῶν ιδεῶν, ὅπως ἐπίσης καὶ τὴν παρούσα ὑπόστασή της. Στὸν ἰδεατὸ αὐτὸν κόσμον κυριαρχεῖ ὁ *Λόγος τοῦ Θεοῦ* πὺν ἐνώνει στὸν ἑαυτό του ὅλους τοὺς λόγους τῶν ὄντων. Ἔτσι καὶ ἡ ἴδια ἡ Ἐκκλησία ἀνάγει τὴν ἀληθινὴν της ταυτότητα στὸ Λόγον αὐτὸν τοῦ Θεοῦ. Κατὰ μίαν τυπικὰ πλατωνικὴ θεώρηση καὶ οἱ ψυχές τῶν ἀνθρώπων ἀποκτοῦν ὀντολογικὴ ταυτότητα, ὅταν προσεγγίζουσι καὶ μετέχουσι, κατὰ τὴν ἐνοποίησίν τους, στὸ συμπαντικὸ Λόγον. Συνεπῶς, τὸ ἐρώτημα γιὰ τὸ εἶναι τῆς Ἐκκλησίας ἀπαντᾶται ἀπὸ τοὺς Ἀλεξανδρινούς διδασκάλους ὡς ἡ συνάντησις καὶ ἔνωσις τῶν αἰώνιων ψυχῶν μετὰ τὸν αἰώνιον Λόγον. Ἄν καὶ ἡ ὠριγενικὴ ιδέα τῆς ἀθανασίας τῶν ψυχῶν, ἐπειδὴ καταδικάσθηκε ἀπὸ τὴν Ε΄ Οἰκουμένην Σύνοδο, δὲν κατόρθωσε νὰ εἰσέλθῃ ἀποφασιστικὰ στὴ μοναχικὴ συνείδησι, ἐντούτοις τὸ οὐσιαστικὸ στοιχεῖο τῆς Ἀλεξανδρινῆς παράδοσις, ἡ ἔνωσις τῆς ψυχῆς μετὰ τὸν Λόγον, διεδραμάτισε σημαντικὸν ρόλον στὴ διαμόρφωσις τοῦ ἀσκητικοῦ πνεύματος. Ἐπειδὴ, ὅμως, στὴν ἀρμονικὴ ἐνοποίησι τῶν ψυχῶν μετὰ τὸν Λόγον παρεμβάλλονται τὰ αἰσθητὰ στοιχεῖα καὶ ἡ γενεσιουργὸς αἰτία τῶν παθῶν σωματικὴ διάστασις μέσα στὴ ροὴ τοῦ χρόνου, ἡ Ἐκκλησία ἔχει ὡς κύρια ἀποστολὴ νὰ προσφέρει στὸν ἄνθρωπον τὴν δυνατότητα καθάρσεως ἀπ' ὅ,τι ἐμποδίζει τὴν ἔνωσίν του μετὰ τὸν Λόγον. Συνεπῶς, ἡ ταυτότητα τῆς Ἐκκλησίας συνίσταται σ' ἓνα *θεραπευτήριον ψυχῶν*, ἐνῶ ὁ Μοναχισμὸς ἀποτελεῖ ἀκριβῶς τὴν χαρισματικὴν ἐκείνην μέθοδον μέσα στὴν Ἐκκλησίαν γιὰ τὴν πραγματοποίησιν τῆς καθάρσεως τῆς ψυχῆς ἀπὸ τὰ πάθη καὶ τῆς συναψῆς της μετὰ τὸν Λόγον τοῦ Θεοῦ. Εἶναι σαφές ὅτι σὲ μίαν τέτοιαν θεώρησιν ἀποδίδεται μεγάλη σημασία στὸν ἄνθρωπον νοῦ, ὁ ὅποιος πρέπει νὰ καθαρθεῖ ἀπὸ τοὺς αἰσθητοὺς λογισμοὺς, διότι μόνον μετὰ τὴν καθαρότητά τους οἱ νοεροὶ λογισμοὶ μποροῦν νὰ ἐπιτύχουσι τὴν συνάφειαν καὶ ταύτισίν τους

μετὰ τὸν ἀνώτατον Λόγον, μετὰ τὸν ὅποιον, ἄλλωστε, συγγενεύουσι καὶ φυσικὰ.

Κατὰ τὴν ἰδιαίτην αὐτὴν ἔμφασιν πὺν δίνεται στὴν μέθοδον καὶ πορείαν τῆς καθάρσεως καὶ ἀποβολῆς τῶν αἰσθητῶν λογισμῶν, ὅλον τὸ βάρος τῆς Ἐκκλησιολογίας ἀρχίζει νὰ μετατοπίζεται πρὸς αὐτὴν τὴν κατεύθυνσιν. Ἔτσι τὸ λατρευτικὸν καὶ εὐχαριστιακὸν στοιχεῖον χάνει σταδιακὰ τὴν πρωτεύουσαν σημασίαν του καὶ μετατρέπεται ὡς μέσον πρὸς σκοπὸν. Ἡ εὐχαριστιακὴ συναξὴ τῆς Ἐκκλησίας, ἡ θεία κοινωνία, χρησιμοποιεῖται, ἀπλῶς, γιὰ τὴν ὑποβοήθησιν τοῦ ἀγῶνα κατὰ τῶν παθῶν. Ἡ ὑποτίμησις τοῦ λειτουργικοῦ παράγοντα ἀπὸ τὴν Ἀλεξανδρινὴν προσέγγισιν σὲ συνδυασμὸν μετὰ τὴν ἀνάπτυξιν καὶ διάδοσιν τοῦ Μοναχισμοῦ εἶχε μεγάλη ἀπήχησιν στὸ φυσικὸν χῶρον καὶ στὴν περιρρέουσαν ἀτμόσφαιραν τοῦ Πλατωνισμοῦ, ὅπως ἦταν τότε ἡ καθ' ἡμᾶς Ἀνατολή, ὁ ἑλληνόφωνος χῶρος τοῦ Βυζαντίου. Κατὰ τὴν ἴδιαν περίοδον, ἐξάλλου, ἐδραιώνεται ὅλον καὶ περισσότερον ἡ ἀντίληψιν ὅτι ὑπάρχει ἓνας *νοητὸς κόσμος* ἀνώτερος τοῦ αἰσθητοῦ καὶ ὕλικου. Ὅλα αὐτὰ συνετέλεσαν, ὥστε νὰ δοθεῖ προτεραιότητα στὴν θεραπευτικὴν, θὰ λέγαμε, προοπτικὴν τῆς Ἐκκλησιολογίας, καὶ ὄχι στὴν εὐχαριστιακὴν. Ἐντούτοις, καὶ πάλιν τὸ ἓνα στοιχεῖον δὲν εἶχε ἐξοβελίσει τὸ ἄλλο, ὥστε νὰ εἶναι κανεὶς σίγουρος ὅτι ἓνα καὶ μόνον ἀπὸ τὰ δύο συνιστᾶ, πλέον, τὸ καίριον χαρακτηριστικόν.

Τὸ πιὸν εὐκόλον θὰ ἦταν, ἴσως, νὰ πεῖ κανεὶς ὅτι καὶ τὸ ἓνα καὶ τὸ ἄλλο στοιχεῖον συνιστοῦν τὴν ταυτότητα τῆς Ἐκκλησίας. Μία τέτοια, ὅμως, ἄποψιν δὲν ἱκανοποιεῖ, διότι στὴν πραγματικότητα ἡ ἀπόλυτη καὶ ἔσχατη ταυτότητα δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ θεωρεῖται καὶ στίς δύο αὐτὲς προσεγγίσεις. Ἀνάμεσα στὴν εὐχαριστιακὴν καὶ θεραπευτικὴν θεώρησιν τῆς Ἐκκλησίας τί εἶναι τελικόν καὶ ἀπόλυτον, τί σχετικόν καὶ ὑποβοηθητικόν; Ἐδῶ παίζεται πάντοτε στὴν Ὀρθόδοξον Θεολογίαν τὸ ὅλον ζήτημα τῆς Ἐκκλησιολογίας, κατὰ τὴν γνώμην μου. Τείνει, δηλαδὴ, ἡ Ἐκκλησία νὰ μεταμορφωθεῖ σὲ μίαν κοινωνίαν νοερῶν ὄντων, σὲ μίαν ἀγγελικὴν κατάστασιν; Τὸ πρότυπον τοῦ ἀνθρώπου, τὸ πρότυπον μετὰ τὸ ὅποιον

θέλει νὰ ταυτισθεῖ ἡ Ἐκκλησία, συνίσταται στὸν κόσμον τῶν αἰθέρων καὶ ἀσώματων ἀγγέλων ἢ στὸν ἔνυλον καὶ ἔνσαρκο Λόγον; Ἀκόμη, ὁ ἐνανθρωπήσας Λόγος εἶναι, ἀπλῶς, μία ὁδὸς γιὰ νὰ ἀναρθοῦμε στὸν ἄσαρκο Λόγον; Μελετώντας τὰ κείμενα τῶν πατέρων διακρίνουμε ὅτι καὶ αὐτοὶ παρουσιάζουν κάποιες ἀνάλογες διαφοροποιήσεις. Πολλοὶ εἶναι ἐκεῖνοι ποὺ, ἔχοντας μία δυτικὴ ἀντίληψη γιὰ τὸ «*concessus patrum*», σκανδαλίζονται μὲ τὴ διαπίστωση αὐτῆ. Τὸ βέβαιο πάντως εἶναι ὅτι ὑπάρχουν διαφορετικὲς προσεγγίσεις. Δὲν εἶναι ταυτόσημη ἡ προσέγγιση τοῦ ἁγ. Εἰρηναίου ἢ τοῦ ἁγ. Ἰγνατίου μ' ἐκείνη τοῦ Ὁριγένη. Ὁ τελευταῖος, ἂν καὶ δὲν εἶναι πατέρας τῆς Ἐκκλησίας, ἐντούτοις ἄσκησε μεγάλη ἐπίδραση σὲ πολλοὺς πατέρες. Τὸ ὠριγενιστικὸ στοιχεῖο ὑπάρχει ἔντονο μέχρι τοὺς Καππαδόκες, δίχως ν' ἀφανίζεται στοὺς μετέπειτα αἰῶνες φθάνοντας ὡς τὶς μέρες μας. Παράλληλα, ἔχει διαποτίσει καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴ ποίηση καὶ ὑμνολογία, ὅπου τὸ πρότυπο ἀγιότητας εἶναι ὁ ὁσῖος ἀσκητής. Στὴ θεία Εὐχαριστία, ὅμως, πρότυπο τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ὁ ἔνσαρκος Λόγος, ὁ θεάνθρωπος Χριστὸς ποὺ προσέλαβε μὲ τὴν ἀνθρώπινη φύση του καὶ ὅλη τὴν ὑλικὴ κτίση. Ἡ πρόσληψη αὐτῆ καὶ ἀναφορὰ στὸ Χριστὸ σύμπαντος τοῦ κόσμου ἀποτελεῖ τὸ κατεξοχὴν βίωμα τῆς θείας Εὐχαριστίας. Ἔτσι, στὴν εὐχαριστιακὴ προσέγγιση ὁ σκοπὸς καὶ ἡ ταυτότητα τῆς Ἐκκλησίας, τὸ ποιὸς εἶναι Ἅγιος μέσα στὴν Ἐκκλησία θεωρεῖται κάτω ἀπὸ μία ἐντελῶς διαφορετικὴ προοπτικὴ. Τὴν ἀρμονικὴ σχέση τῶν δύο αὐτῶν θεωρήσεων, τῆς θεραπευτικῆς καὶ εὐχαριστιακῆς Ἐκκλησιολογίας, πραγματοποιήσε σὲ μία δυναμικὴ θεολογικὴ σύνθεση ὁ ἁγ. Μάξιμος ὁ Ὁμολογητής.

Ὁ συγγραφέας τῆς «*Μυσταγωγίας*» ὡς μοναχὸς γνωρίζει καλὰ τὴν ὠριγενικὴ παράδοση, ὅπως ἐπίσης καὶ τὸν Νεοπλατωνισμό ποὺ ἀποτελοῦσε τὴν τρέχουσα φιλοσοφία καὶ ὀρολογία τῆς ἐποχῆς του.

Ὁ Μάξιμος Ὁμολογητὴς γνωρίζοντας, ἀφενὸς, καλὰ τὸν Ὁριγενισμό καὶ τὸ Νεοπλατωνισμό, ὅπως ἄλλωστε καὶ ὅλοι οἱ λό-

γοι μοναχοὶ τῆς Ἀνατολῆς καί, ἀφετέρου, βιώνοντας ἔντονα τὴν ἐμπειρία τῆς Ἐκκλησίας, θεώρησε ὅτι ὁ Ὁριγενισμὸς ὄφειλε νὰ διορθωθεῖ στὴ βάση του, γιὰ νὰ μπορέσει νὰ ἐνταχθεῖ σ' ὅ,τι ὀνόμασα εὐχαριστιακὴ Ἐκκλησιολογία. Μὲ τὸν προικισμένο νοῦ του ὁ ἁγ. Μάξιμος κατόρθωσε μία πραγματικὰ μεγαλειώδη σύνθεση τῶν δύο αὐτῶν προσεγγίσεων. Θέτοντας τὴ θεία Λειτουργία στὶς κοσμικὲς τῆς διαστάσεις θεωρεῖ ὅτι ἡ εὐχαριστιακὴ ἀναφορὰ εἶναι τὸ ἔσχατο στοιχεῖο ποὺ ἐκφράζει τὴν ταυτότητα τῆς Ἐκκλησίας. Στὴ μεταμόρφωση καὶ προσαγωγή στὸ Χριστὸ σύμπαντος τοῦ αἰσθητοῦ καὶ νοεροῦ κόσμου, τῶν σχέσεων τῶν ἀνθρώπων μεταξύ τους καὶ μὲ τὸν ὑλικὸ κόσμον τοποθετεῖ τὴν θεραπευτικὴ Ἐκκλησιολογία. Ἡ κάθαρση, δηλαδή, καὶ ἀπαλλαγὴ τοῦ κόσμου ἀπὸ τὸ ἀρνητικὸ στοιχεῖο τοῦ κακοῦ εἶναι ἀπαραίτητη, δὲν εἶναι, ὅμως, αὐτὴ ποὺ θ' ἀποτελέσει τὸν τελικὸ προορισμὸ τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ ἡ εὐχαριστιακὴ μεταμόρφωση ὅλης τῆς κτίσεως καὶ ἡ ἀναφορὰ τῆς στὸ Θεό, στὴν ἐπουράνια Λειτουργία τῆς Βασιλείας. Ἡ Ἐκκλησία εἶναι, λοιπόν, τὸ ἐργαστήριον ποὺ ἀπεργάζεται τὴν κάθαρση, ὄχι, βέβαια, γιὰ νὰ δημιουργήσῃ μία κοινωνία ἀσώματων ἀγγέλων, ὅπως θὰ ἤθελε ὁ Ὁριγένης, ἀλλὰ γιὰ νὰ διασώσῃ τὸν ὑλικὸ αὐτὸ κόσμον, νὰ τοῦ προσφέρει τὴ διάσταση τῆς αἰωνιότητος ἀναφέροντάς τον στὸ Θεό.

Εἶναι, συνεπῶς, ἀποκαλυπτικὴ γιὰ τὴν ταυτότητα τῆς Ἐκκλησίας ἡ θεολογικὴ σύνθεση τοῦ ἁγ. Μαξίμου. Δὲν μποροῦμε νὰ παραθεωρήσουμε τὸ θεωρητικὸ στοιχεῖο, ἀλλὰ δὲν μποροῦμε καὶ νὰ τὸ ἀναγάγουμε σὲ ἔσχατο κριτήριον τῆς Ἐκκλησιολογίας, δίχως νὰ τὸ ἐντάξουμε στὴν εὐχαριστιακὴ αὐτὴ θεώρηση τοῦ κόσμου ὡς μεταμόρφωση καὶ ὄχι ὡς ἀπαξίωση καὶ ἀποβολὴ τοῦ ὑλικοῦ καὶ σωματικοῦ στοιχείου. Ἡ ἱστορία τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας βαίνει πάνω σὲ τούτη τὴν πορεία πλεύσεως. Πότε ἡ ἔμφαση δίνεται στὸν ἕνα πότε στὸν ἄλλο παράγοντα, πάντοτε ὅμως στὰ πλαίσια τῆς ἀρμονικῆς σύνθεσης, ὅπως τὴν ἐξέφρασε ὁ ἁγ. Μάξιμος Ὁμολογητής.

Ἡ τοῦ Χριστοῦ Γέννησις κατὰ τὸν ἅγ. Γρηγόριο Παλαμᾶ

Τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ἐδέσσης,
Πέλλης καὶ Ἀλμωπίας κ. Ἰωήλ

Δέν ὑπάρχει τίποτε ἀνάμεσα σέ ὅσα ἔγιναν ἀνά τοὺς αἰῶνες ἀπὸ τὸ Θεὸ κοινοφελεστερο ἢ θειότερο ἀπὸ τὰ γενέθλια τοῦ Χριστοῦ, πού γιορτάζουμε τὶς ἡμέρες αὐτές, τονίζει ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς (ΕΠΕ, 11, 456). Πράγματι ὅλοι οἱ ἅγιοι μᾶς λέγουν πῶς ἡ ἀρχὴ καὶ ἡ ρίζα ὄλων τῶν Δεσποτικῶν ἐορτῶν εἶναι ἡ γέννηση τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ. Ἐὰν ἡ δημιουργία τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, ἡ σύσταση τῆς θάλασσας καὶ τοῦ ἀέρος, ἡ γένεση τῶν μεγίστων στοιχείων, δείχνει τὴ δύναμη τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ, πολὺ περισσότερο ἢ συγκατάβαση πού ἔκανε ὁ Θεὸς νὰ ἐνσαρκωθεῖ καὶ νὰ γίνεῖ ἄνθρωπος, φανερώνει αὐτὴ τὴν ιδιότητα τοῦ Ὑψίστου. Ἡ γέννηση τοῦ Χριστοῦ ὑπερβαίνει τὴ δική μας λογικὴ καὶ προκαλεῖ τὸ θαυμασμό καὶ τὴ δοξολογία τῶν ἀνθρώπων. Κανεὶς δὲν εἶχε ἐλπίδα νὰ γίνεῖ ὁ Θεὸς ἄνθρωπος καὶ νὰ σκηνώσει ἀνάμεσά μας, γι' αὐτὸ καὶ ὁ ἄγγελος εἶπε: «ἰδοὺ εὐαγγελίζομαι ὑμῖν χαρὰν μεγάλην, ἥτις ἔσται παντὶ τῷ λαῷ» (Λουκ. 2, 10).

Ἡ Γέννηση τοῦ Χριστοῦ σχολιάζεται ἀπὸ τὸν ἅγιο Γρηγόριο Παλαμᾶ ὡς ἐξῆς: ὁ ἄνθρωπος πλάσθηκε ἀπ' τὸν Θεό, ὁ ὁποῖος τοῦ ἐμφύσησε ὁ ἴδιος ζωὴ. Ἀπὸ τὴ στιγμή πού τὸν ἔπλασε, τὸν ἄφησε ἐλεύθερο νὰ κατευθύνει τὴ ζωὴ του ὅπως θέλει. Βλέπουμε ὁμως στὴ συνέχεια πῶς ὁ Ἀδὰμ καὶ οἱ ἀπόγονοί του ἔφτασαν στὸ παρά φύση, δηλ. ζοῦσαν μέσα στὰ πάθη. Ἐρχεται τώρα ὁ Χριστὸς καὶ ὄχι ἀπλῶς ἀναπλάθει τὸν ἄνθρωπο, ἀλλὰ ντύθηκε τὴν ἀνθρώπινη φύση καὶ συνδέθηκε μαζί της ἀδιαιρέτα. Γεννήθηκε Θεάνθρωπος. Ἦταν τέλειος Θεὸς καὶ τέλειος ἄνθρωπος σὲ ἓνα πρόσωπο: «ἀφράστως περιβαλλόμενος καὶ συναφθεὶς ἀδιαιρέτως αὐτῇ (δηλ. τῇ ἀνθρώπινη φύση) καὶ τεχθεὶς Θεὸς ὁμοῦ καὶ ἄνθρωπος (ὁπ.π., σελ. 466). Τόσο πολὺ ἐνώθηκε μὲ τὸν

ἄνθρωπο, ὥστε τὴν ἀνθρώπινη φύση, πού πῆρε ἀπὸ τὴν Παναγία, δὲν τὴν χωρίσθηκε ποτέ οὔτε καὶ θά τὴν χωρισθεῖ. Θά παραμένει διαπαντὸς Θεάνθρωπος.

Ὁ Χριστὸς δὲν εἶναι κάποια νοερὴ οὐσία, πού δὲν ὑπῆρχε προηγουμένως. Δὲν εἶναι σάρκα πού γεννήθηκε γιὰ νὰ πεθάνει ἀργότερα. Δὲν εἶναι σάρκα καὶ νοῦς, πού ἐνώθηκαν γιὰ νὰ συγκροτήσουν ἓνα λογικὸ ζῶο. Ὁ Χριστὸς εἶναι σύνοδος (συνάθροιση-σύναψη) Θεοῦ καὶ σαρκός, πού ἐμίχθησαν διὰ τοῦ νοῦ ἀσύγχυτα πρὸς συγκρότηση μιᾶς Θεανδρικῆς ὑποστάσεως. Ὁ Χριστὸς δὲν πρόκειται περὶ «νοερᾶς οὐσίας προελθούσης εἰς κτίσιν τῆς μὴ πρότερον οὔσης, οὐ σαρκὸς προενεχθείσης εἰς γένεσιν τῆς μετὰ μικρὸν λυομένης, οὐ σαρκὸς διὰ νοῦ συνελθόντων ἀλλήλοις εἰς ἐνὸς λογικοῦ ζῶου σύστασιν, ἀλλὰ Θεοῦ καὶ σαρκὸς διὰ νοῦ μεμιγμένων ἀφύρτως εἰς μίαν Θεανδρικῆς ὑποστάσεως ὑπαρξιν» (ὁπ.π., σελ. 456).

Ἄλλα στοιχεῖα πού μπορούμε νὰ δοῦμε στὴ γέννηση τοῦ Κυρίου, εἶναι καὶ τὰ ἀκόλουθα. Ὁ ἄνθρωπος μὲ τὴν παράβασή του κληρονόμησε «τὸ κύειν μεθ' ἡδονῆς». Ἀντίθετα, ὁ Χριστὸς γεννήθηκε ἄνευ ἡδονῆς. Ἐπίσης, ὁ ἄνθρωπος ἔχει «τὸ τίκτειν μετ' ὀδύνης». Ὁ Χριστὸς γεννήθηκε ἄνευ ὀδυνῶν. Συνελήφθη καὶ γεννήθηκε ἀπαθῶς.

Με τή γέννηση τοῦ Χριστοῦ τί μᾶς ἀποκαλύφθηκε; Ὁ καθήμενος πάνω στα Χερουβιμ ἐκτίθεται ὡς βρέφος. Ὁ ἀθεώρητος στα Σεραφεῖμ ὄχι μόνο στήν οὐσία του, ἀλλά καί στήν αἴγλη του, βλέπεται. Αὐτός πού ὀρίζει τὰ πάντα καί δέν ὀρίζεται ἀπό κανένα, περιλαμβάνεται στή μικρή φάτνη... Καταδέχεται νά καταγραφεῖ μέ τοὺς δούλους, αὐτός πού εἶναι ὁ Δεσπότης πάντων. Ταπεινώθηκε γιά νά γίνει ὑπόδειγμα καί στοὺς ἀνθρώπους καί στοὺς ἀγγέλους (ὄπ.π., 462).

Σχολιάζοντας τὰ λόγια αὐτά τοῦ Ἁγίου καταλαβαίνουμε τὸ μεγαλεῖο τῆς ἐνσαρκώσεως τοῦ Κυρίου. Ὁ Κύριος δέν πῆρε τὴ μορφή ἐνὸς ἀρχαγγέλου, ἀλλὰ τὴ φύση τοῦ ἀνθρώπου, πού μέ τὴν ἁμαρτία του εἶχε συγκαταριθμηθεῖ μέ τὰ ζῶα. Οἱ ὑγιεῖς ἀγγελοὶ κι ὅλες οἱ οὐράνιες δυνάμεις δέν εἶχαν ἀνάγκη ἀπὸ γιατρό, ἀλλ' ὁ ἁμαρτωλὸς ἄνθρωπος. Ἡ ἀνθρώπινη φύση βρῆκε τέτοιο γιατρό, πού τῆς χάρισε τὴν πνευματικὴ της ὑγεία.

Τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐνσαρκώσεως τοῦ Κυρίου εἶναι πολλὰ. Πρῶτα-πρῶτα ὀφείλουμε νά νοιώσουμε πὼς μᾶς χάρισε τὸν ἑαυτό του. Δέν συγκρίνεται μέ κανένα ἄλλο δῶρο τοῦ Θεοῦ. Ἐπιπλέον, ἡ ἐνσάρκωση τοῦ Χριστοῦ εἶχε ἐπίδραση σ' ὅλη τὴν κτίση. Οἱ ἀγγελοὶ ἀπέκτησαν τὸ ἀπερίτρεπτο, οἱ ἄνθρωποι τὸ εὐδιόρθωτο, οἱ δαίμονες καταισχύνηκαν (ὄπ.π., σελ. 462). Ὁ Κύριος ἔφερε τὴν εἰρήνη. Ἡ εἰρήνη

«ὡς τελεία καὶ ἀμετάθετος καὶ παντὶ γένει καὶ πᾶσι διδομένη τοῖς βουλομένοις». Μόνο μέ τὴ γέννηση τοῦ Κυρίου φανερώθηκε τὸ κατ' εὐδοκία θέλημα τοῦ Θεοῦ. Ὁ Θεὸς ἤθελε τὰ πλάσματά του νά φθάσουν στήν τε-

λείωση καί στή θέωση (ὄπ.π., σελ. 474).

Ἐχοντας ὅλα αὐτὰ ὑπόψη μας ὀφείλουμε νά εἰρηνεύσουμε μέ τὸ Θεὸ ἐκτελώντας τὰ εὐάρεστα σ' αὐτόν, ὅπως π.χ. νά μάθουμε νά προσευχόμεσθε, νά εἴμασθε σώφρονες, νά λέμε τὴν ἀλήθεια καί νά πράττουμε τὰ δίκαια. Νά εἰρηνεύσουμε μέ τὸν ἑαυτό μας ὑποτάσσοντας τὴ σάρκα στὸ πνεῦμα, δηλ. νά ἔχουμε συνειδητὴ διαγωγή καί ἡρεμία λογισμῶν. Νά εἰρηνεύσουμε μέ τοὺς ἄλλους δείχνοντας ἀνοχή καί μακροθυμία (ὄπ.π., σελ. 476). Μέ τὸν τρόπο αὐτὸ θὰ ἀποξενωθοῦμε ἀπὸ τὴν ἁμαρτία καί θὰ ἔχουμε πολυτεία οὐράνια καί θὰ ζοῦμε μέ τὴν ἐλπίδα τῆς λυτρώσεως ἀπὸ τὴ φθορὰ καί τοὺς πειρασμοὺς τῆς καθημερινῆς ζωῆς καί θὰ ἀπαλλαγοῦμε ἀπὸ τὸν πονηρὸ δαίμονα, πού μᾶς ἀπομάκρυνε ἀπὸ τὸ Θεὸ καί τὴν πραγματικὴ ζωὴ. Ὁ Χριστὸς γεννήθηκε γιά νά μᾶς φέρε πιὸ κοντὰ του, νά μᾶς κάνει ἀδέλφια του, νά μᾶς δώσει αὐτὸ πού ἔχει αὐτός, δηλ. τὴ μακαριότητα καί τὴν ἀγάπη. Ἡ εὐδοκία τοῦ Θεοῦ εἶναι νά σωθοῦμε ἀπὸ τὰ βάρη τῆς ἁμαρτίας καί τὴν ἐξουσία τοῦ Πονηροῦ.

Ὡς κατακλειδα θὰ μπορούσαμε νά σχολιάσουμε ὅλα αὐτὰ πού γράφει ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς μέ τις ἀκόλουθες σκέψεις. Ἡ ἐνσάρκωση τοῦ Κυρίου μας δέν ἔγινε γιά νά γίνουμε ἀπλῶς καλύτεροὶ ἀπ' ὅ,τι εἴμεθα προηγουμένως, ἀλλὰ γιά νά ἀνακαιμισθεῖ ὄντολογικὰ ἡ ἀνθρώπινη φύση καί νά ἐλευθερωθεῖ γενικώτερα ἡ δημιουργία ἀπὸ τὴ φθορὰ καί τὸ θάνατο. Ὁ Κύριος ἔλαβε τὴν ἀνθρώπινη φύση καί τὴν ὀδήγησε στή θέωση, πού εἶναι καί ὁ σκοπὸς τῆς δημιουργίας τοῦ ἀνθρώπου. Γι' αὐτὴ τὴ μεγάλη του δωρεὰ καί μύριες ζωές κι ἂν εἴχαμε νά τὸν ὑμνολογοῦμε καί νά τὸν δοξάζουμε, πάλι δέν θὰ ἔφταναν. Εἴμασθε αἰώνια χρεῶστες στήν ἀπέραντη ἀγάπη τοῦ Κυρίου πού ἔδειξε σέ μᾶς. Αὐτὸ τὸ μυστήριο τῆς εὐσεβείας καί τῆς ἀγάπης ἂς τὸ βιώσουμε προσωπικὰ μέσα στήν ἐκκλησιαστικὴ μας ζωὴ καί προπαντὸς στὸ μυστήριο τῆς θείας Εὐχαριστίας. Ἔτσι θὰ γίνουμε ἀληθινοὶ προσκυνητὲς τῆς γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ.

Ἡ ἐπανεπικοινωνία τοῦ ἀνθρώπου μετὸν Θεὸν κατὰ τὸν ἅγιο Κύριλλο Ἀλεξανδρείας

Τοῦ Στυλιανοῦ Παπαδοπούλου, Ὁμ. Καθηγητοῦ Πανεπιστημίου
β'

**Ἡ σχετική ἐξουσία τοῦ Διαβόλου καὶ
ἡ αἰχμαλωσία τοῦ ἀνθρώπου σ' αὐτὸν**

Ὁ Χριστὸς ὀνόμασε τὸν Διάβολο ἄρχοντα τοῦ κόσμου, ἀλλὰ, ἐξηγεῖ ὁ Κύριλλος, δὲν εἶναι «ἀληθῶς δεσπότης», δὲν δεσπόζει πράγματι, δὲν κυριαρχεῖ στὸν ἄνθρωπο παρὰ μόνο προσωρινά, «πρὸς τὸ παρόν». Ὁ Διάβολος, χρησιμοποιοῦντας ὡς μέσο τὴν ἁμαρτία, «κρατεῖ» αἰχμάλωτο τὸν ἄνθρωπο («ὕφ' ἑαυτῶ»), ποῦ ὅμως ἀνήκει, παρὰ τὴν αἰχμαλωσία του, στὸν Θεὸ δημιουργό. Ὁ ἄνθρωπος, ἀφότου ἀπομακρύνθηκε ἀπὸ τὸν Θεό, βρέθηκε χωρὶς προστάτη, ἐπιστάτη καὶ ποιμένα. Ἔτσι, μπορεῖ νὰ δρᾷ ὁ Διάβολος μετ' ἐπιτυχία.

«Τῶν ἰδίων οὐδὲν εἶχεν ὁ διάβολος ἐν αὐτῷ, ὃν καὶ ἄρχοντα τοῦ κόσμου πρὸς τὸ παρόν ὠνόμασεν, ὡς ἀληθῶς ὄντα δεσπότην, ἀλλ' ὥσπερ τινὰ τῶν ἀλιτηρίων βαρβάρων πλεονεξίας νόμῳ κρατήσαντο τῶν κατ' οὐδένα τρόπον προσηκόντων αὐτῷ. Ὑφ' ἑαυτῶ γὰρ ἐποίησατο διὰ τῆς ἁμαρτίας τὸν ἄνθρωπον καὶ ὥσπερ τινὰ ποιμνην ἀνεπιστάτητον ἀποβουκολήσας Θεοῦ, τῶν ἀλλοτρίων ἐκράτει. Τοιγάρτοι καὶ τῆς οὕτω πορισθείσης ἀρχῆς δικαίως ἐκβέβληται. Βεβασίλευκε γὰρ ἐφ' ἡμᾶς ὁ Χριστός».¹

Ἀπὸ τὰ παραπάνω συνάγεται ὁ τρόπος ποῦ ὁ Κύριλλος θεωρεῖ τὴν προπρωτικὴ κατάσταση τοῦ ἀνθρώπου, τὴν πτώση του καὶ τὶς συνέπειες τῆς πτώσεως. Ἐχει δὲ ἰδιαίτερη σημασία ἐδῶ, ὅτι ὁ Διάβολος αἰχμαλωτίζει μέσῳ τῆς ἁμαρτίας τὸν ἄνθρωπο, ἀλλὰ δὲν τὸν ἐξουσιάζει ὀριστικὰ καὶ οὐσιαστικὰ. Ἡ διαπίστωση ὅτι «κρατεῖ» τὸν ἄνθρωπο καὶ τὸν κάνει ὑποχείριο («ὕφ' ἑαυτῶ ἐποίησατο») ὑπογραμμίζει τὸ γεγονὸς ὅτι μετ' τὴν πτώση τοῦ ἀνθρώπου δὲν ἄλλαξε ριζικὰ ἡ

φύση του, δὲν καταστράφηκε ὀντολογικὰ ὅ,τι εἶχε δημιουργήσει ὁ Θεός. Ὅμως, ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἀποστράφηκε τὸν δημιουργό του καὶ ὑπήκουσε τὶς ὑποδείξεις τοῦ Διαβόλου, ἔφυγε ἀπὸ τὸ εἶναι τοῦ ἡθείας χάρις, ποῦ τοῦ προσέφερε τὸ ἅγιον Πνεῦμα. Ἔτσι ἀμαυρώθηκαν οἱ χαρακτῆρες ποῦ ἔθεσε στὸ εἶναι του ὁ Θεός, ἡ αὐτοπροαίρετη δηλαδὴ στροφή του καὶ ἀναφορά του πρὸς τὸν Θεό, κατὰ ποῦ ἐξασφάλιζε τὴν σχέση του μετ' τὸν δημιουργό.

**Ἡ πώση αἰτία καὶ ἡ ἀνακεφαλαίωση
σκοπὸς τῆς ἐνανθρώπησεως**

Ὁ Θεὸς δημιούργησε τὸν ἄνθρωπο «κύριον» τῶν διαθέσεων του καὶ «αὐτοπροαίρετον», ἀλλὰ δὲν τὸν ἐγκατέλειψε, ὅταν αὐτὸς ἀπομακρύνθηκε ἀπὸ κοντὰ του καὶ ὡς τρεπτὸς ἔχασε τὴν θεία χάρις, τὰ χαρίσματα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ὁ Κύριλλος ἐπιμένει στὸ γεγονὸς ὅτι, ἀφοῦ ἐμεῖς ἐκπέσαμε, ὁ Θεὸς «ἐπεινόησε» γιὰ χάρις μας τὴν δράση στὴν γῆ τοῦ δευτέρου Ἀδάμ, ποῦ ἔχει ἄτρεπτη θεία φύση. Ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ γίνεται ἄνθρωπος ὄχι γιὰ νὰ δημιουργήσει νέα ἀνθρώπινη φύση, ἀλλὰ γιὰ νὰ δώσει ὅ,τι δὲν «διέσωσει» ὁ πρῶτος Ἀδάμ, τὴν «χάριν». Καὶ αὐτὸ δὲν γίνεται θεωρητικὰ καὶ μηχανικὰ, ἀλλὰ μετ' τὴν ἐνανθρώπηση τοῦ Θείου Λόγου.

Στὴν ἀνθρώπινη φύση, μετ' τὴν ὁποία ἐνώνεται ἀσύγχυτα ὁ θεῖος Λόγος, ἐπιφοιτᾷ καὶ κατοικεῖ τὸ ἅγιον Πνεῦμα, παρέχοντας σ' αὐτὴν τὰ χαρίσματα, τὴν θεία χάρις. Αὐτὸ εἶναι δυνατὸ νὰ συμβεῖ, διότι ἡ ἀνθρώπινη φύση τοῦ Χριστοῦ εἶναι ἀναμάρτητη, ὅπως ἦταν ἡ φύση τῶν πρωτοπλάστων πρὶν ἀπὸ

τὴν πτώση, ὅταν εἶχανε τὴν θεία χάρη. Ἀκριβῶς δέ, ἡ παροχή στὴν ἀνθρώπινη φύση τοῦ Χριστοῦ τῆς θείας χάρης διὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, χαρακτηρίζεται ἀναστήλωση «τῆς φύσεως πρὸς τὸ ἀρχαῖον», πρὸς τὴν προπρωτικὴ κατάσταση.²

«Ἐπεὶ τοίνυν ὁ πρῶτος Ἀδὰμ τὴν παρὰ Θεοῦ δοθεῖσαν οὐ διέσωσεν χάριν, ἐπεινόησεν ἡμῖν ἐξ οὐρανοῦ τὸν δεύτερον Ἀδὰμ ὁ Θεὸς καὶ Πατὴρ. Πέμπει γὰρ εἰς ὁμοίωσιν τὴν πρὸς ἡμᾶς ἄτρεπτόν τε καὶ ἀναλλοιώτον ὄντα τῇ φύσει τὸν ἴδιον Υἱὸν καὶ τὸ ἀμαρτεῖν οὐκ εἰδότα παντελῶς, ἵνα, καθάπερ διὰ τῆς τοῦ πρώτου παρακοῆς ὑπὸ θείαν γεγόναμεν ὀργήν, οὕτω διὰ τῆς ὑπακοῆς τοῦ δεύτερου καὶ τὴν ἀρὰν διαφύγωμεν καὶ τὰ ἐξ αὐτῆς ἀργήσῃ κακά. Ἐπειδὴ δὲ ἄνθρωπος γέγονεν ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος, δέχεται τὸ Πνεῦμα παρὰ τοῦ Πατρὸς, ὡς εἰς ἐξ ἡμῶν, οὐχ ἑαυτῷ τι λαμβάνων ἰδικῶς· αὐτὸς γὰρ ἦν ὁ τοῦ Πνεύματος χορηγός· ἵνα τῇ φύσει διασώσῃ λαβῶν καὶ ριζώσῃ πάλιν ἐν ἡμῖν τὴν ἀποφοιτήσαν χάριν ὁ μὴ εἰδὼς ἀμαρτίαν».³

Ὁ Κύριλλος ἐξηγεῖ περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλον θεολόγο τῆς ἐποχῆς του ὅτι ἀποκατάσταση τοῦ ἀνθρώπου στὸ «ἀπ' ἀρχῆς κάλλος» προϋποθέτει τὴν δράση τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Τὸ προπρωτικὸ μάλιστα «κάλλος» ταυτιζόταν μὲ τὴν «κοινωνία» τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὸν Θεό, δὲν μπορεῖ νὰ ἐπιτευχθεῖ («ἦν ἐτέρως ἀμήχανον») παρὰ μόνον μὲ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, πού τὴν πραγματώνει ὡς «ἔνωσιν πρὸς Θεόν» τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ ἔνωση τώρα εἶναι κάτι περισσότερο καὶ βαθύτερο ἀπὸ τὴν ἀρχικὴ κοινωνία καὶ προϋποθέτει τὴν «μετουσίαν» τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Μὲ τὴν λέξη μετουσία ὀρίζει τὸ γεγονός, ὅτι τὸ Πνεῦμα ἐμβάλλει - ἐπιφέρει τὴν «ιδιότητά» του ὡς ἀγιαστικῆς ἀρχῆς καὶ «ἀναπλάττει», σύμφωνα πρὸς τὴν δική του «ζωήν», τὴν φύση τοῦ πεπτωκότος ἀνθρώπου.

«Ἄλλ' ἦν ἐτέρως ἀμήχανον εἰς τὸ ἀπ' ἀρχῆς ἡμᾶς ἀνακομίζεσθαι κάλλος τοὺς ἀπαξ ἐκπεπτωκότας διὰ τὴν ἐν τῷ πρώτῳ παράβασιν, εἰ μὴ τῆς ἀρρήτου κοινωνίας ἐτύχομεν καὶ τῆς ἐνώσεως τῆς πρὸς Θεόν. Οὕτω

γὰρ καὶ ἐν ἀρχαῖς ἢ τῶν ἐπὶ γῆς διεκοσμήθη φύσις. Ἐνωσις δὲ ἢ πρὸς Θεὸν οὐχ ἐτέρως ἂν ὑπάρξαι τισὶν ἢ διὰ τῆς μετουσίας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τῆς ἰδίας ιδιότητος ἐπιθέντος ἡμῖν τὸν ἀγιασμόν καὶ εἰς τὴν ἰδίαν ἀναπλάττοντος ζωὴν τὴν ὑποπεσοῦσαν τῇ φθορᾷ φύσιν. Οὕτω τε πρὸς τὸν Θεόν καὶ πρὸς τὴν ἐκείνου μόρφωσιν ἐπανάγοντος τὸ τῆς ἐπὶ τούτῳ δόξης ἐστερημένον».⁴

Προφανῶς, εἶναι δύσκολο νὰ διαχωρίζει κανεὶς ριζικὰ αἰτία καὶ σκοπὸ στὴν ἐνανθρώπηση τοῦ Θείου Λόγου. Αἰτία καὶ σκοπὸς στὸν θεῖο νοῦ συμπλέκονται τόσο, ὥστε ὁ Κύριλλος νὰ χαρακτηρίζει «αἰτία» τῆς καὶ τὴν πτώση καὶ τὸ σωτηριῶδες ἔργο τοῦ Χριστοῦ. Τὸ τελευταῖο κατανοεῖ στὸ πλαίσιο τῆς παύλειας θεολογίας περὶ «ἀνακεφαλαιώσεως» τῶν πάντων στὸ πρόσωπο καὶ μὲ τὸ πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ (Ἐφεσ. 1, 10). Ἀκριβέστερα, ὁ ὅρος ἀνακεφαλαιώση στὸν Κύριλλο δηλώνει τὴν ἐπαναφορὰ τοῦ πεπτωκότος ἀνθρώπου στὴν προπρωτικὴν κατάσταση καὶ στὴν ἐπαναπόκτηση τῶν ἀγαθῶν στοιχείων πού εἶχε στὴν ἀρχή, δηλαδή τῆς θείας χάρης. Μὲ τὴν ἀναμάρτητη ἀνθρώπινη φύση τοῦ Ὁ Χριστὸς κατακρίνει - καταδικάζει τὴν ἀμαρτία, ἀλλὰ καὶ μὲ τὸν θάνατό του θανατώνει τὸν θάνατο, πού εἰσῆλθε στὴν ἀνθρώπινη φύση.

«Μίαν μὲν ἀληθῆ τε καὶ γενικωτάτην αἰτίαν τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Μονογενοῦς ὁ σοφὸς ἡμῖν ἐξηγούμενος Παῦλος ἔφασκεν· “εὐδόκησε γὰρ ὁ Θεὸς καὶ Πατὴρ ἀνακεφαλαιώσασθαι τὰ πάντα ἐν τῷ Χριστῷ” (Ἐφεσ. 1, 10). Καὶ ὅτι τὸ “ἀνακεφαλαιώσεως” ὄνομά τε καὶ πρᾶγμα δηλοῖ τὸ ἀνακομίσαι πάλιν καὶ ἀναλαβεῖν εἰς ὅπερ ἦν ἐν ἀρχῇ τὰ πρὸς ἀνόμοιον ἐκπεπτωκότα τέλος... τούτων ἔνεκα τῶν αἰτιῶν... ἄνθρωπος γέγονεν ὁ Μονογενής, ἵνα δηλονότι κατακρίνη μὲν τὴν ἀμαρτίαν ἐν τῇ σαρκί, νεκρώσῃ δὲ τῷ ἰδίῳ θανάτῳ τὸν θάνατον καὶ υἱοὺς ἡμᾶς ἀναδείξῃ Θεοῦ... ἀναγεννήσας ἐν Πνεύματι».⁵

Μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ πραγματώνονται ἡ ὑπέρβαση τῆς πτώσεως καὶ τῶν συνεπειῶν τῆς, πού κατέστησαν τὴν ἐνανθρώπηση τοῦ Θείου Λόγου ἀναγκαῖα.

Ὁ Κύριλλος, ὅπως εἶδαμε, στηριζόμενος κι ἐδῶ στὸν ἀπόστολο Παῦλο (Ἐφεσ. 1, 10), ὑπογραμμίζει ὅτι «αἰτία» τῆς ἐνανθρωπήσεως ὑπῆρξε ἡ ἀνακεφαλαίωση, τὸ νὰ ἐπαναποκτήσει ὁ ἄνθρωπος ὅ,τι ἀπώλεσε μὲ τὴν πτώση του, νεκρώνοντας τὸν θάνατο καὶ τὴν ἁμαρτία. Ὁ Θεὸς γνωρίζει τὰ πράγματα πρὶν αὐτὰ συμβοῦν. Πρὶν ἀπὸ τὴν δημιουργία τοῦ κόσμου γνώριζε τὴν πτωτικὴ πορεία τοῦ ἀνθρώπου. Ἀκριβῶς ἡ γνώση τῆς πορείας αὐτῆς («ἔσχευ ἐν αὐτῷ τῶν καθ' ἡμᾶς τὴν γνώσιν») ὑπῆρξε ἡ αἰτία, ἔνεκα τῆς ὁποίας εἶχε ἤδη ἀποφασίσει τὴν ἐν χρόνῳ ἐνανθρώπηση τοῦ Υἱοῦ καὶ Λόγου. Ἡ ἐνανθρώπηση καὶ ἡ πτώση τοῦ ἀνθρώπου βρίσκονται σὲ ἀπόλυτη ἐξάρτηση. Ἔνεκα τῆς πτώσεως «προθεμελίωσε τὸν ἑαυτοῦ Υἱόν». Στὴν θεία του βουλή («εἰς τὴν οἰκίαν πρόγνωσιν») ὁ Θεὸς εἶχε τὴν ἐνανθρώπηση, γιὰ νὰ ἀποκατασταθεῖ στὴν ἀφθαρσία ὁ πεπτωκὸς στὴν φθορά. Αἰτία τῆς «πρὸ χρόνων αἰώνιων» (Β' Τιμ. 1, 9) «προθεμελίωσης» τοῦ Χριστοῦ στὴν θεία βουλή ἐμφανίζεται στὴν σκέψη τοῦ Κυρίλλου πάντοτε ἡ πτώση μὲ προοπτικὴ βέβαια τὴν σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου.

«...ὁ πάντων δημιουργός, τῆς ἡμετέρας σωτηρίας προεθεμελίωσε τὸν Χριστὸν καὶ πρὸ τῆς τοῦ κόσμου κατασκευῆς, ἵν' ἐπειδήπερ συμβῆ πεσεῖν διὰ τὴν παράβασιν, αὐτὸς ἀνακτισθῶμεν ἐπ' αὐτῷ. Ὅσον μὲν οὖν εἰς βουλήν τε καὶ πρόθεσιν τοῦ Πατρὸς καὶ πρὸ τοῦ αἰῶνος θεμελιοῦται Χριστός· τὸ δέ γε ἔργον οἰκείῳ γέγονε καιρῷ, οὕτως ἀπαιτούσης τῆς χρείας τοῦ πράγματος. Ἀνανεούμεθα γὰρ ἐν Χριστῷ κατὰ τὸν τῆς ἐπιδημίας καιρὸν οἱ καὶ πάλοι τῆς σωτηρίας αὐτὸν θεμέλιον ἔχοντες».⁶

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. PG 74, 329 C.
2. PG 73, 205 BC.
3. PG 73, 205 D - 208 A
4. PG 74, 533 CD.
6. PG 75, 296 B.

ΙΕΡΟΣ ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΚΛΗΡΙΚΩΝ ΕΛΛΑΔΟΣ
Σοφοκλέους 4, Τηλ. 210. 32.48.877

Ἐν Ἀθήναις τῆ 3-12-2003

Ἄριθ. Πρωτ. 41

Ἄγαπητοὶ Πατέρες,

Ἀδελφικῶς καὶ ἐγκαρδίως εὐχόμεσθε ἐνόμει τῶν Ἁγίων ἡμερῶν τῶν Χριστουγέννων καὶ τῶν Θεοφανείων, ὅπως ὁ ἐν σπηλαίῳ γεννηθεὶς Κύριος Ἰησοῦς χαρίζει σὲ ὅλους μας θεία ἐνίσχυση καὶ ἐνδυνάμωση στὸ μέγα Ὑπόυργημα τῆς Ἱερωσύνης.

Ἐπὶ πλέον εὐχόμεσθε ἀτομικὴ καὶ οἰκογενειακὴ υἰετία.

Ἡ εὐχή καὶ ἡ προσευχή μας στὸν Σαρκοθέντα Κύριο εἶναι, ὅπως ἡ Ἱερατικὴ Διακονία μας πληροῦται ἀπὸ πίστη, ἀγάπη, ταπείνωση, εἰρήνη, δικαιοσύνη καὶ ἐλπίδα πρὸς δόξαν τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ.

Μὲ θερμὲς ἐόρτιες εὐχὲς ἐν Χριστῷ τεχθέντι

Γιὰ τὸ Δ.Σ.

Ὁ Πρόεδρος τοῦ ΙΣΚΕ

Πρωτ. Βασίλειος Βουιδάσκης

ΙΕΡΟΣ ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΚΛΗΡΙΚΩΝ ΕΛΛΑΔΟΣ
Σοφοκλέους 4, Τηλ. 210. 32.48.877
Ἀθήναις Τ.Κ. 105 59

Ἐν Ἀθήναις τῆ 3-12-2003

Τοῦ Ἱεροῦ Συνδέσμου Κληρικῶν Ἑλλάδος (ΙΣΚΕ)

1. Τὸ γραφεῖο τοῦ ΙΣΚΕ Σοφοκλέους 4, 6ος ὄροφος εἶναι ἀνοικτὸ Τρίτη - Πέμπτη καὶ ὥρα 10-12 π.μ., τηλ. 210.32.48.877.
 2. Ὅσοι Πατέρες δὲν ἔχουν ἐγγραφεῖ στὸν ΙΣΚΕ καλὸ θὰ εἶναι νὰ γίνουν μέλη στέλνοντας τὴν αἴτησή τους καὶ 15 €.
 3. Ὅσοι εἶναι μέλη νὰ στείλουν τὴν ἀνανέωση τῆς συνδρομῆς τους (15 €).
- Ἐξυπακούεται ὅτι ὅσοι ὀφείλουν συνδρομὲς ἐτῶν παρακαλοῦνται νὰ ἐξοφλήσουν τὸ χρέος τους.

Ἡ πρώτη πορεία εἰρήνης

Τοῦ Παναγιώτη Μπούμη, Ὁμ. καθηγητοῦ Πανεπιστημίου

Πρὶν ἀπὸ 2000 περίπου χρόνια ξεκίνησε ξαφνικά στὸν κόσμον μιὰ μεγαλειώδης πορεία εἰρήνης. Ξεκίνησε στὴν ὥρα «μηδέιν», ὅταν ἔφτασε «τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου» (Γαλ. 4, 4). Ξεκίνησε ὅταν τὰ πράγματα εἶχαν φτάσει στὸ ἀπροχώρητο. Ξεκίνησε τὴν ὥρα ποὺ ὁ ἄνθρωπος στέναζε κάτω ἀπὸ ἐσωτερικούς καὶ ἐξωτερικούς τυράννους. Τὴν ὥρα ποὺ ἡ ἀνθρωπότητα εἶχε φτάσει στὸ κρίσιμο σημεῖο τῆς υπέρβειώς της, στὴν κρισιμότερη καμπὴ τῆς ἱστορίας της.

Καὶ ξεκίνησε αὐτὴ ἡ μεγαλειώδης πορεία ἀπὸ τὴν ἐπικράτεια τοῦ ἀοράτου κόσμου, γιὰ νὰ ἔρθει στὴν ἐπιφάνεια τοῦ ὁρατοῦ κόσμου. Ξεκίνησε ἀπὸ τὸν οὐρανὸ καὶ ἔφτασε στὴ γῆ. Ἦταν τὸ «πλήθος τῆς οὐρανοῦ στρατιᾶς» ποὺ συνόδευε ἕναν θεόσταλτο ἄγγελο: Τὸν ἀρχάγγελο ποὺ ἔφερε τὸ παρακάτω χαρμόσυνο οὐράνιο μήνυμα στοὺς ταπεινοὺς καὶ ἀπλοὺς ποιμένες τῆς Παλαιστίνης:

«Μὴ φοβεῖσθε, Ἴδου γὰρ εὐαγγελίζομαι ὑμῖν χαρὰν μεγάλην, ἣτις ἔσται παντὶ τῷ λαῷ, ὅτι ἐτέχθη ὑμῖν σήμερον σωτήρ, ὅς ἐστι Χριστὸς Κύριος» (Λουκ. 2, 10-11).

Ἦσαν οἱ ἄγγελοι ποὺ ἦρθαν νὰ ἐμψυχώσουν καὶ νὰ ἀνορθώσουν τὴ βασανισμένη, καταπιεζομένη, πληγωμένη καὶ σπαρασσομένη ἀπὸ ἐσωτερικὰ καὶ ἐξωτερικὰ πάθη καὶ δεινὰ ἀνθρωπότητα. Ἦσαν οἱ ἄγγελοι ποὺ ὑμνοῦσαν τὸ Θεό, τραγουδοῦσαν στὸ λαὸ καὶ ἔλεγαν:

«Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία» (Λουκ. 2, 14)

Ἦταν ἡ πρώτη φορὰ ποὺ γινόταν μιὰ τέτοια ἐλπιδοφόρα πορεία εἰρήνης. Καὶ ἦταν ἡ πρώτη φορὰ ποὺ ἀκουγόταν αὐτὸ τὸ χαρμόσυνο ἄγγελμα τῆς εἰρήνης, σὲ παγκόσμια κλίμακα καὶ μὲ παγκόσμια προοπτικὴ, μὲ ὑπερτοπικὸ καὶ μὲ διαχρονικὸ χαρακτήρα.

Καὶ ἔγινε αὐτὴ ἡ εἰρηνικὴ πορεία, γιὰ νὰ διώξει τὸ φόβο καὶ τὴν ἀνησυχία, τὸ μίσος καὶ τὴν ἀγωνία, τὸ ἄγχος καὶ τὴ δουλεία ἀπὸ τὴν ἀνθρώπινη ψυχὴ. Ἐγινε, γιὰ νὰ ἀναγγεῖλει, ὅτι ἦρθε ὁ καιρὸς νὰ παραμερισθοῦν οἱ παράλογες καὶ οἱ μικρόψυχες διακρίσεις μεταξὺ φίλων καὶ ἐχθρῶν, μεταξὺ ἀμαρτωλῶν καὶ ἀγαθῶν, μεταξὺ δικαίων καὶ ἀδίκων (Ματθ. 5, 44-45).

Καὶ ἔγινε αὐτὴ ἡ οὐράνια εἰρηνικὴ πορεία, γιὰ νὰ

διασαλπίζει ὅτι ἦρθε ὁ Χριστὸς, γιὰ νὰ ὑπερπηδηθοῦν οἱ παράνομες διαφορὲς μεταξὺ τῶν ἐθνῶν καὶ τῶν κρατῶν, ἀνάμεσα σὲ ἄσπρους καὶ μαύρους, σὲ δούλους καὶ ἐλευθέρους, σὲ βαρβάρους καὶ «πολιτισμένους», σὲ «ἀνεπτυγμένους» καὶ «ὑπανάπτυκτους», σὲ «ὑπερδυνάμεις» καὶ «δορυφόρους», σὲ πλούσιους καὶ φτωχοὺς, σὲ ἄνδρες καὶ σὲ γυναῖκες... Ἐγινε γιὰ νὰ τὸ μάθει ὅλη ἡ γῆ, ὅλοι οἱ ἄνθρωποι, ὅλος ὁ λαὸς («παντὶ τῷ λαῷ», λέει ἡ Ἁγία Γραφή), πὼς ὅλοι εἴμαστε ἕνα κοντὰ στὸ Χριστό. «Οὐκ ἐν Ἰουδαίῳ οὐδὲ Ἑλλην, οὐκ ἐν δούλῳ οὐδὲ ἐλεύθερος, οὐκ ἐν ἄρσεν καὶ θῆλυ πάντες γὰρ ὑμεῖς εἰς ἓστε ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ» (Γαλ. 3, 29), διακηρύσσει ὁ Ἀπόστολος τῶν ἐθνῶν Παῦλος.

Ἐγινε, λοιπόν, αὐτὴ ἡ εἰρηνικὴ διαδικασίᾳ, γιὰ νὰ φέρει τὴ χαρὰ, τὴν ἐλπίδα καὶ τὴν αἰσιοδοξία σὲ κάθε δοκιμασμένη ἀνθρώπινη ψυχὴ, γιὰ νὰ ἔρθει ἡ τελικὴ ἐπικράτηση τῆς εἰρήνης, τῆς δικαιοσύνης, τῆς ἰσότητος, τῆς ἀδελφοσύνης, τῆς ἀληθινῆς ἀγάπης. Ἐγινε γιὰ νὰ καλέσει στὴν ἀλήθεια, στὴν ἐλευθερία καὶ στὴ σωτηρία κάθε ἀνθρώπο καὶ νὰ ἐπιβεβαιώσει τὴ συμμετοχὴ του σ' αὐτὰ κάθε ἀγωνιζόμενο χριστιανό.

Καὶ ἀπὸ τότε ἔγιναν καὶ ἄλλες πορεῖες εἰρήνης, μικρὲς καὶ μεγάλες, μυστικὲς καὶ φανερὲς, ἀτομικὲς καὶ ὁμαδικὲς, νόμιμες καὶ παράνομες, σὲ πολλὰ μέρη καὶ σὲ πολλὲς γωνιὲς τῆς γῆς.

Καὶ γίνονται ἀκόμη. Εὐτυχῶς.

Τὸ ἐρώτημα ὅμως ποὺ πλανᾶται μὲ σκεπτικισμό εἶναι τὸ ἐξῆς: Ξεκινᾷ ἡ κάθε πορεία ἀπὸ τὸν οὐρανὸ, διαποτίζεται, διατρέφεται ἀπὸ τὰ οὐράνια νάματα τοῦ θείου Λόγου; Ἀκολουθοῦνε καὶ μιμοῦνται αὐτὴν τὴν πρώτη πορεία εἰρήνης; Ξεκινοῦν καὶ αὐτὲς ἀπὸ τὸν οὐρανὸ καὶ ἔχουν τὴ λύτρωση τοῦ κάθε «δεσμώτη» ἀνθρώπου ὡς σκοπὸ; ἢ μήπως γίνονται ἀπὸ μιὰ ἀπλή συνήθεια, σὰν μιὰ ἐπέτειος, τυπικῶς;

Καὶ μιὰ προτροπὴ - εὐχή: Τώρα ποὺ ἡ ἀνθρωπότητα ξαναπερνᾷ ἄλλη μιὰ κρίσιμη καμπὴ τῆς ἱστορίας της ἴσως, γιατί εἶναι διηρημένοι καὶ οἱ χριστιανοὶ -αὐτὴ τὴν τραγικὴ στιγμή- ὀφείλουν ὅλοι οἱ κάτοικοι τῆς γῆς, χριστιανοὶ καὶ μὴ χριστιανοί, νὰ ξεκινήσουμε ἀπ' ὅλα τὰ μέρη, ἀπ' ὅλες τὶς πολιτεῖες καὶ τὰ χωριά, σὲ μιὰ κοινὴ καὶ συνεχῆ πορεία καὶ νὰ ἀπαιτήσουμε νὰ ἀξιῶσουμε ὁ ἕνας ἀπὸ τὸν ἄλλο, τὸ «Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη».

ΣΕΛΙΔΕΣ ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗΣ ΕΠΙΓΝΩΣΕΩΣ

Ἡ γλῶσσα τοῦ κηρύγματος

Τοῦ Πρωτοπρ. Βασιλείου Θερμοῦ

Ὄταν σήμερα μιλοῦμε γιὰ γλῶσσα τοῦ κηρύγματος δὲν ἀναφερόμαστε στὴν παλιὰ γλωσσικὴ διένεξη ποὺ βασάνισε ἐπὶ δεκαετίες τὸν ἑλληνισμό. Ἡ διαμάχη δημοτικῆς καὶ καθαρευούσας ἔχει λήξει πρὸ πολλοῦ, παραμένει δὲ ἄγνωστη γιὰ τὶς νεώτερες γενιές, ἀκόμη δὲ καὶ γιὰ τοὺς νέους σὲ ἡλικία κληρικών μας.

Στὴν ἐποχὴ μας ἡ συζήτηση γιὰ τὴ γλῶσσα τοῦ κηρύγματος ἔχει νόημα μόνο ὑπὸ τὴν ἔννοια ἂν ἡ γλῶσσα μὲ τὴν ὁποία διδάσκουμε τὸ λαὸ τοῦ Θεοῦ εἶναι ἢ ὄχι ζωντανή. Ἄν τὸν ἐγγίξει ψυχικὰ, ἂν ἀνταποκρίνεται στὶς ἐμπειρίες καὶ παραστάσεις του, ἂν τὸν πείθη. Ὁ ἴδιος ὁ Κύριος ἔδειξε τὸ δρόμο, ἀπευθυνόμενος πρὸς τοὺς συμπατριῶτες του σὲ ἀπλὴ γλῶσσα, οἱ δὲ ἀπόστολοι τὸν μιμήθηκαν στὴ συνέχεια. Ὅμως πάντα κάποιος θέλουν νὰ εἶναι «βασιλικώτεροι τοῦ βασιλέως».

Κατ' ἀρχὴν ἡ Ἐκκλησία μας παραμένει ὁ μόνος χώρος σήμερα ὁ ὁποῖος συντηρεῖ τὴ διαμάχη δημοτικῆς καὶ καθαρευούσας, μὲ τὴ μορφή καθαρουσιάνικων κηρυγμάτων. Ὅσο καὶ ἂν γνωρίζουμε πὼς εἶναι δύσκολο νὰ ἀλλάξη κάποιος τὸν τρόπο ποὺ μιλά, δὲν μπορούμε νὰ ἀρνηθοῦμε ὅτι ἓνα ἀπόμακρο γλωσσικὸ ἰδίωμα δημιουργεῖ καὶ ἀπόμακρες σχέσεις. Βέβαια πρέπει νὰ παραδεχθοῦμε ὅτι μπορούν νὰ ὑπάρξουν καὶ κηρύγματα σὲ ἀρχαῖζον ἰδίωμα ποὺ εἶναι ζωντανὰ καὶ μᾶς ἐγγίζουν. Ἄλλὰ γιὰ νὰ συμβῆ αὐτὸ χρειάζεται ὁ ὁμιλητὴς νὰ ἐγγίξεται ὁ ἴδιος ἀπὸ ὅσα λέγει στὸ ἰδίωμα αὐτό, κάτι ὄχι εὐκόλο οὔτε συχνό.

Ἐπειτα, κάποιος προσπαθοῦν νὰ κάνουν λογιώτερο τὸ κήρυγμα χρησιμοποιώντας ἐντυπωσιακὲς καὶ ἄγνωστες στοὺς πιστοὺς λέξεις. Συχνὰ τὸ κίνητρο εἶναι μία ὑπερβολικὴ εὐαισθησία γιὰ δῆθεν ἱεροπρέπεια καὶ κοσμιότητα. Ἡ περίπτωση θυμίζει τὸ περιστατικὸ ποὺ ἀναφέρει ὁ Σωζομενὸς γιὰ ἓνα κήρυγμα τοῦ ἐπισκόπου Τριφυλλίου στὴν Κύπρο, στὸ ὁποῖο ἀντικατέστησε τὴν λέξη «κράβατος» τοῦ Εὐαγγελίου μὲ τὸν «σκίμποδα» ὡς δῆθεν εὐπρεπέστερη. Ἡ παρέμβαση αὐτὴ προκάλεσε τὴ διαμαρτυρία τοῦ παρευρισκομένου ἀγίου Σπυριδῶνος, ὁ ὁποῖος εὐθέως ἐρώτησε τὸν κήρυκα, «Δηλαδή, σὺ εἶσαι ἀνώτερος τοῦ Κυρίου καὶ ντρέπεσαι νὰ

χρησιμοποιήσης τὰ λόγια Του».

Ἐξ ἄλλου, πόση ἱκμάδα μπορούν νὰ κρύβουν μέσα τους ἐκφράσεις ὅπως «ἡ ἀγία ἡμῶν Ἐκκλησία», «ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός», «ἡ σωτηρία ἀπὸ τὴν ἀμαρτίαν καὶ ἀπὸ τὸν πονηρόν» καὶ πολλὰ ἄλλα στερεότυπα κλισέ ποὺ ἀπαγγέλλονται πρὸς τὸ συνηθισμένο ἐκκλησίασμα τῆς Κυριακῆς, ἢ πρὸς τὰ πλήθη τῆς πανηγύρεως (ἀκόμη χειρότερα, ἀφοῦ μεταξύ τους βρίσκονται καὶ κάποιος ποὺ σπανίως ἐκκλησιάζονται);

Τὸ πρόβλημα τῆς γλῶσσας τοῦ κηρύγματος δὲν εἶναι ἰδεολογικό, ὅπως στὸ παρελθόν, ἀλλὰ ζήτημα ἀλήθειας καὶ ζωῆς. Δοκιμάζονται στὴν πράξη ἡ ἱκανότητά μας νὰ ζοῦμε αὐτὰ ποὺ λέμε, καθὼς καὶ νὰ κατανοοῦμε τὸν ἄλλον στὴν θέση ποὺ βρίσκεται. Αὐτὸ ἄλλωστε συνιστᾷ καὶ τὴν οὐσία τῆς ἱεραποστολῆς. Δὲν εἶναι ὑποχρεωμένος κανεὶς νὰ ἔχη τὶς ἴδιες παραστάσεις μὲ μᾶς, οὔτε νὰ κατανοῇ χωρὶα στὸ ἀρχαῖο ἰδίωμα τὰ ὁποῖα συχνὰ ἐπαναλαμβάνουμε ἀντάρεσκα καὶ μὲ τὰ ὁποῖα τὸν βομβαρδίζουμε ἀνηλεῶς, οὔτε νὰ γνωρίζῃ σημασίες τῶν λέξεων πολὺ διαφορετικὲς ἀπὸ τὶς σημερινές. Τί προσδοκοῦμε νὰ προσλάβῃ ὁ πιστὸς ὅταν ἐπαινοῦμε τὰ μοναστήρια ὡς «ἱερά καταγῶγια» ἢ ὅταν δοξάζουμε τὴν «ἐν σαρκὶ ἐπιδημίαν τοῦ Θεοῦ Λόγου»;

Χρησιμοποιώντας δύσκολο ἢ «ξύλινο» γλωσσικὸ ἰδίωμα τὸ μόνον ποὺ ἐπιτυγχάνουμε εἶναι νὰ δηλώνουμε ἔμμεσα στοὺς πιστοὺς πὼς ὑπάρχει μία ἰδιωματικὴ γλῶσσα, ἰδιοκτησία μιᾶς κάστας ὀλίγων, στὴν ὁποία ὀφείλουν ὅλοι νὰ ὑποταχθοῦν. Ἐλάχιστα ἀπέχει αὐτὸ ἀπὸ τὸ νὰ αἰσθανόμαστε εὐνοημένοι μεσολαβητές. Μὲ τὴ συνήθειά μας αὐτὴ ἀποκαλύπτουμε ὅτι βρισκόμαστε σὲ ψυχικὴ ἀπόσταση ἀπὸ τὸ λαὸ ποὺ μᾶς ἐμπιστεύθηκε ὁ Θεός, ἀμέτοχοι ἀπὸ τὶς δικές του ἐμπειρίες, συμβιβασμένοι σὲ μιὰ γλῶσσα στερεότυπη. Ἄλλὰ στερεότυπη γλῶσσα σημαίνει στερότυπη σκέψη, δηλαδή λίμναση τοῦ προβληματισμοῦ καὶ τῶν ἀναζητήσεων. Αὐτὸ εἶναι ποὺ κυρίως πρέπει νὰ μᾶς ἀνησυχίση. Ὁ κληρικὸς ποὺ ἔχει ἐφησυχασμένο προβληματισμὸ οὐσιαστικὰ ἔχει ἐπαναπαυθῆ σὲ ὅσα ἔμαθε κάποτε (σωστὰ ἢ λαυθα-
(συνέχεια στὴ σελ. 24)

Ἡ γλωσσολαλιά τῶν Πεντηκοστιανῶν

Τοῦ Πρεσβ. Βασιλείου Ἀ. Γεωργόπουλου (M.Th)

Ἀπό τις βασικότερες κακοδοξίες τῆς πεντηκοστιανῆς πλάνης, καὶ τὸ κατ' ἐξοχήν ἐξωτερικὸ κριτήριό μὲ τὸ ὁποῖο οἱ ποικίλες πεντηκοστιανές ομάδες θεωροῦν κάποιον ὡς σεσωσμένο, εἶναι τὸ χάρισμα τῆς γλωσσολαλιᾶς τὸ ὁποῖο θεωροῦν ὡς προσωπικὴ πλήρωση τοῦ καθενὸς μὲ Ἅγιο Πνεῦμα, ἐπανάληψη τοῦ γεγονότος τῆς Πεντηκοστῆς, ὅπως συνέβη στους ἁγίους Ἀποστόλους¹.

Ἡ λεγόμενη γλωσσολαλιά εἶναι ἀπόδειξη σύμφωνα μὲ τοὺς ἰσχυρισμοὺς τῶν πεντηκοστιανῶν τοῦ «βαπτίσματός τους μὲ Ἅγιο Πνεῦμα»² καὶ ἐγγύηση ὅτι θὰ τὸν παραλάβει ὁ Χριστὸς κατὰ τὴν ἀρπαγὴ τῆς ἐκκλησίας, πρὶν τὴν ἔλευση τοῦ Ἀντιχριστοῦ, συμφώνως μὲ μιὰ ἄλλη κακοδοξία τους.

Ταυτοχρόνως, ὑποτίθεται, εἶναι καὶ κριτήριό πιστοποίησης ὅτι ἀνήκει κάποιος στὴν ἐκκλησία καὶ εἶναι ζωντανὸ μέλος τῆς, καθὼς σύμφωνα μὲ τοὺς πλανημένους ἰσχυρισμοὺς τους, ἡ ἀληθινὴ ἐκκλησία στους ἔσχατους καιροὺς ἔχει ὡς ἀληθινὸ γινώρισμα τὴν γλωσσολαλιά.

Ὡς ἀπόδειξη τῶν ἰσχυρισμῶν τους ἐπικαλοῦνται πλῆθος ἀγιογραφικῶν χωρίων³ ποὺ ἔχουν σχέση μὲ τὴν παρουσία τοῦ χαρίσματος τῆς γλωσσολαλιᾶς στὰ χρόνια τῶν Ἀποστόλων. Ποιὰ σχέση ἔχουν ὅμως τὰ χωρία ποὺ ἀναφέρονται στὸ χάρισμα τῆς γλωσσολαλιᾶς ὅπως ὑπῆρχε στὴν ἀρχαία Ἐκκλησία μὲ τὸ φαινόμενο τῆς γλωσσολαλιᾶς τῶν πεντηκοστιανῶν; Ἀναμφιβόλως καμία.

Ἐπιπλέον, ὄχι μόνο δὲν ἔχουν σχέση γιατί τὰ παρερμηνεύουν, ἀλλὰ καὶ γιατί οἱ ἰσχυρισμοὶ καὶ οἱ ἐμπειρίες γλωσσολαλιᾶς τῶν πεντηκοστιανῶν βρίσκονται σὲ ριζικὴ ἀντίθεση μὲ τὴν Ἅγ. Γραφή.

Ἐνδεικτικῶς θὰ ἐπισημάνουμε τὰ ἑξῆς:

- Ἐπικαλοῦνται τὴν προφητεία τοῦ Ἰωὴλ 3,1-2 θεωρώντας ὡς ἐκχύση τοῦ Πνεύματος στὶς ἔσχατες μέρες τὰ φαινόμενα τοῦ χώρου τους. Ἐσχατες μέρες ὅμως στὸ ἐν λόγω χωρίο θεωρεῖται ἡ πρώτη ἔλευση τοῦ Χριστοῦ, καὶ γι' αὐτὸ ὁ Ἀπ. Πέτρος στὸ Πράξ. 2,16 ἀναφέρει ὅτι ἡ προφητεία ἐκπληρώθηκε ἤδη τὴν ἡμέρα τῆς Πεντηκοστῆς.
- Τὴν ἡμέρα τῆς Πεντηκοστῆς οἱ Ἅγ. Ἀπόστολοι μιλοῦν ξένες γλῶσσες ὑπαρκτές, γνώριμες, κα-

τανητὲς (Πράξ. 2,4). Αὐτὸ ἐπιβεβαιώνεται ἀπὸ δεκάδες ἀνθρώπους διαφορετικῆς καταγωγῆς, ποὺ ἄκουγαν καὶ κατανοοῦσαν τὰ μεγαλεῖα τοῦ Θεοῦ καθέναν στὴ γλώσσα του (Πράξ. 2,6-8,11). Ἀντιθέτως στὶς συναθροίσεις τῶν πεντηκοστιανῶν ὅσοι γλωσσολαλοῦν βγάζουν κραυγὲς ἄναρθρες, λέγουν λέξεις ἀκατανόητες, ἄγνωστες, ἀκατάληπτες, φράσεις ἀσύντακτες ποὺ ὀρισμένες φορές μοιάζουν μὲ παραλήρημα καὶ συνοδεύεται κατὰ περίπτωση καὶ μὲ σπασμοὺς τοῦ σώματος.

- Κατὰ τὸν Ἀπ. Παῦλο δὲν μπορεῖ νὰ ἔχουν ὅλοι τὸ χάρισμα τῆς γλωσσολαλιᾶς (1 Κορ. 12, 4-11, 30). Τὸ ἀντίθετο ἰσχυρίζονται οἱ πεντηκοστιανοὶ καθὼς θεωρεῖται ἐκ τῶν ὧν οὐκ ἄνευ ἀπόδειξη πληρώσεως τοῦ πιστοῦ μὲ Ἅγ. Πνεῦμα.
- Κατὰ τὸν Ἀπ. Παῦλο ἐπίσης τὸ χάρισμα τῆς γλωσσολαλιᾶς τοποθετεῖται τελευταῖο στὴν σειρά τῶν χαρισμάτων (1 Κορ. 12,8-10,28). Οἱ πεντηκοστιανοὶ ἐν προκειμένῳ ἀντιστρέφουν τὴν σειρά καὶ τὸ θεωροῦν πρῶτο, κύριο καὶ βασικό.
- Ἡ Ἅγ. Γραφή ἀναφέρει, ὅτι ἡ γλωσσολαλιά δόθηκε τότε ὡς ὑπερφυσικὸ σημεῖο ὄχι γιὰ τοὺς πιστοὺς ἀλλὰ γιὰ τοὺς ἀπίστους, γιὰ νὰ παρακινηθοῦν καὶ νὰ πιστεύσουν (1 Κορ. 14,22). Τὸ ἀντίθετο διδάσκουν οἱ πεντηκοστιανοὶ, καθὼς τὸ θεωροῦν ὡς τὸ κατ' ἐξοχήν σημεῖο βεβαιότητος σωτηρίας.
- Θὰ ὀλοκληρώσουμε τὶς ἐπισημάνσεις μας, μὲ μιὰ ἀκόμα ἐπισημάνση καίριας σημασίας ποὺ ἀναφέρεται στὸ χαρακτῆρα τῶν ἐμπειριῶν τῆς γλωσσολαλιᾶς τῶν πεντηκοστιανῶν. Ἐνῶ τὰ χαρίσματα ποὺ χορηγεῖ ὁ Θεὸς στὴν Ἐκκλησία δίνονται ἐλεύθερα καὶ ἀβίαστα μὲ σκοπὸ τὴν κατὰ Χριστὸν αὔξηση καὶ ἐνότητα τοῦ Σώματος Του (1 Κορ., Κεφ. 12), ἡ γλωσσολαλιά τῶν πεντηκοστιανῶν εἶναι καρπὸς διαφόρων τεχνικῶν, ἐνθουσιαστικῶν ἐκδηλώσεων, συναισθηματικῆς φόρτισης, ὑποβολῆς καὶ ψυχολογικῶν πιέσεων⁴. Νομίζουμε ὅτι γίνεται κατανοητὸ, ἐξ ὧν ἀναφέραμε, ὅτι ἡ γλωσσολαλιά τῶν σύγχρονων πεντηκοστιανῶν δὲν ἔχει καμία σχέση μὲ τὸ χάρισμα τῆς γλωσσολαλιᾶς τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας. Εἶναι ἐνεργήματα τοῦ πνεύματος τῆς πλάνης ποὺ με-

τασχηματιζόμενο σέ ἄγγελο φωτός τὰ παρουσιάζει ὡς δῆθεν καρπούς-ἐμπειρίες τῆς πλήρωσής τους μέ Ἅγ. Πνεῦμα. Αὐτὸ ἐπιβεβαιώνεται καί ἀπό τὸ γεγονός, ὅτι ὑπάρχουν πεντηκοστιανές ὁμάδες πού ἔχουν γλωσσολαλιά, ἀλλά εἶναι ἀντιτριάδικές. Ἐν προκειμένῳ εἶναι σαφές ποιὸ πνεῦμα ἐπιδημεῖ καί σ' αὐτές.

Θὰ ὀλοκληρώσουμε τὴν ἀναφορά μας στοῦ θέματος τῆς γλωσσολαλιᾶς τῶν πεντηκοστιανῶν, παραθέτοντας τὶς ἀπόψεις δύο Ἑλλήνων προτεσταντῶν. Ἡ σημασία καί ἡ σπουδαιότητα εἶναι προφανής, καθὼς ἀποτελεῖ ἐνδοπροτεσταντικὴ κριτική. Ἀποτελεῖ κριτικὴ προτεσταντῶν πρὸς προτεστάντες πεντηκοστιανούς γιὰ τὸ θέμα τῆς γλωσσολαλιᾶς, ἔχοντας ὡς μοναδικὸ ὁδηγὸ ἀμφότερο τὴν Ἅγ. Γραφή.

Σύμφωνα λοιπὸν μέ τὸν ἕνα Ἑλληνα προτεστάντη τὸ λεγόμενο «βάπτισμα μέ Ἅγιο Πνεῦμα» τῶν πεντηκοστιανῶν, τοῦ ὁποῖου καρπὸς εἶναι ἡ γλωσσολαλιά εἶναι ἀντίληψη λαθεμένη «χωρὶς κανένα ἀπολύτως στηρίγμα στὴν Ἅγία Γραφή (...). Ξεφύλλισε προσεχτικὰ τὴν Καινὴ Διαθήκη καί πούθενά δέ θὰ συναυτήσεις τὸ βάπτισμα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος σὰν κάτι ξεχωριστὸ ἀπὸ τὴν ἀναγέννηση»⁵.

Καὶ κατὰ τὸν ἄλλο: «ἡ γλωσσολαλιά καί τὰ θαύματα εἶναι δύο ἀπὸ τὰ κατ' ἐξοχὴν ἀποτελεσματικὰ μέσα πού ὁ Διάβολος, μιμούμενος τὸν Θεό, μεταχειρίζεται μέχρι σήμερα γιὰ τοὺς σκοτεινοὺς σκοπούς του»⁶. Ἐπιπλέον, θεωρεῖ ὅτι ἡ γλωσσολαλιά σήμερα «δέν εἶναι μόνο ἕνα χάρισμα περιττό, ἀλλά

καὶ ἐπικίνδυνον»⁷ καὶ ἀναφέρει τὴν παρερμηνεία τῶν πεντηκοστιανῶν, «οἱ ὅποιοι στηρίζουν τὴν ἀκατανόητη γλωσσολαλιά στοῦ συμβάν τῆς Πεντηκοστῆς ἀπ' ὅπου πῆραν καί τὸ ὄνομά τους, παρὰ τὸ γεγονός ὅτι στὴν Πεντηκοστὴ οἱ μαθητὲς δέν μίλησαν ἀκατανόητες γλώσσες, ἀλλὰ μίλησαν γῆινες, ἀνθρώπινες, γλώσσες πού ἦσαν ἀμέσως καί πλήρως κατανοητὲς ἀπὸ τοὺς ἀκούοντας»⁸.

Καὶ στοῦ θέματος τῆς γλωσσολαλιᾶς λοιπὸν τῶν πεντηκοστιανῶν, ὁ Ὁρθόδοξος χριστιανὸς πρέπει νὰ ἔχει ὑπ' ὄψη του τὰ λόγια τοῦ ἀποστόλου Παύλου «σὺ δέ μένε ἐν οἷς ἔμαθες καί ἐπιστάθης, εἰδὼς παρὰ τίνος ἔμαθες» (2 Τιμ. 3,14).

Σημειώσεις

1. <http://www.pentecost.gr/Greece/history%20keim.htm>. H-D. Reimer, *Pfingstbewegung, Wörterbuch des Christentums, Sonderausgabe*, München 1995, σελ. 961-962.
2. Αἰμέ Σέμπλ ΜακΦέρσον, *Σύμβολον τῆς Πίστews The Four-Square Gospel*, σελ. 19-21.
3. Ἐπικαλοῦνται τὰ Ἰωήλ 3, 1-5. Μαρκ. 16,17-18. Πράξ. 1,5,8, 2,4.
4. Πρωτ. Ἄντ. Ἀλεβιζοπούλου, *Ἐγχειρίδιο αἰρέσεων καί παραχριστιανικῶν ὁμάδων*, Ἀθήνα 1994³, σελ. 169, 171-175.
5. Γ. Ἄ. Χατζηαντωνίου, *Τὸ Ἅγιο Πνεῦμα. Οἱ δύο φάσεις τοῦ ἔργου του, στοῦ Ἡ Φωνὴ τοῦ Εὐαγγελίου*, 57 (2), Φεβρ. 1997, σελ. 62.
6. Γερ. Ζερβοπούλου, *Πνευματικά, Ἑλληνικὲς ἐλεύθερες ἐκκλησίες ἐξωτερικοῦ, χ.τ.χ.χ.*, σελ. 97.
7. Γερ. Ζερβοπούλου, ὅ.π.π., σελ. 107.
8. Γερ. Ζερβοπούλου, ὅ.π.π., σελ. 105.

(συνέχεια ἀπὸ τὴ σελ. 22)

σμένα) καί μεταχειρίζεται περιορισμένα γνωστικὰ σχήματα γιὰ νὰ περιγράψῃ ὅ,τι συμβαίνει γύρω του. Αὐτὴ ἡ ἔνδεια μέ τὴ σειρά τῆς ἐπιδρᾶς στοῦ ποιμνίου, ἄλλους μέν ἀπωθώντας, ἄλλους δέ ὑποδουλώνοντας σέ πανομοιότυπο στενὸ καὶ δουλοπρεπὴ τρόπο σκέψης.

Φυσικά, δέν ἐπιθυμοῦμε νὰ μεταβληθῇ τὸ κήρυγμα σέ ὠμότητα, οὔτε νὰ χρησιμοποιοῦνται ἀγοραῖες ἐκφράσεις μέ τὸ πρόσχημα τῆς ἀμεσότητας. Ἐκεῖνο πού ἐπισημαίνουμε εἶναι ἡ ἀνάγκη νὰ μὴν κρυβόμαστε πίσω ἀπὸ ἕναν τεχνητὸ ψεύτικο ρόλο. *Μέ ψεύτικη γλώσσα εἶναι σχεδὸν ἀδύνατο νὰ μεταδοθοῦν ἀλήθειες.*

Πολὺ συχνὰ ἔχω ἀκούσει πιστοὺς νὰ ἐκφράζονται μέ ἐνθουσιασμό γιὰ κάποιον κήρυγμα,

ἐπειδὴ ἦταν διατυπωμένον «μέ φυσικότητα», «ὅπως μιλάμε». Γιατί, λοιπὸν, νὰ ἐπιδιώκουμε ἀπόσταση στὴ σχέση μας μέ τοὺς πιστοὺς; Γιατί οἱ κήρυκές μας, συχνὰ νέοι σέ ἡλικία ἀνθρώπων, μεταμορφώνονται μόλις βρεθοῦν μπροστὰ στοῦ μικρόφωνο; Γιατί μεταβάλλονται σέ ἀφύσικες κερκατοῦρες πού μεγαλοπιάνονται μέ ἀδέξιες βαρύγδουπες ἐκφράσεις; Μήπως τὸ δυσνόητο καὶ ἐξεζητημένο κήρυγμα λειτουργεῖ σὰν «ἀξεσουάρ» γιὰ νὰ συμπληρώσῃ κενὰ τῆς προσωπικότητάς μας καὶ αἰσθήματα μειονεξίας;

Τὸ κήρυγμα ἔρχεται καὶ αὐτὸ μέ τὴ σειρά του νὰ μᾶς θυμίσῃ πὼς εἶναι ἐπιτακτικὴ ἀνάγκη οἱ κληρικοὶ «νὰ τὰ βροῦμε μέ τὸν ἑαυτὸ μας».

ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΑ

Τοῦ Κωνσταντίνου Χολέβα

Ἡ σοφία τῶν πνευματικῶν γερόντων

Τις ἅγιες ἡμέρες τῶν Χριστουγέννων καὶ τοῦ Δωδεκαημέρου συνηθίζουμε νὰ ἀγοράζουμε βιβλία γιὰ προσωπικὴ χρῆση ἢ γιὰ νὰ τὰ προσφέρουμε ὡς δῶρα. Καὶ μερικές φορές παρασυρόμαστε ἀπὸ τὶς διαφημίσεις ἢ ἀπὸ δημοσιεύματα ἐφημερίδων ποὺ ἀναφέρονται στὰ λεγόμενα «Μπέστ Σέλλερς» ἢ εὐπώλητα βιβλία, δηλαδή σὲ ἐκεῖνα ποὺ πραγματοποιοῦν μεγάλο ἀριθμὸ πωλήσεων. Ὅμως ὑπάρχουν ὀρισμένα βιβλία ποὺ ἔχουν ἐπιτύχει μεγαλύτερη κυκλοφορία ἀπὸ τὰ διαφημιζόμενα καὶ τὰ ὁποῖα δυστυχῶς ἀγνοοῦν οἱ περισσότερες ἐφημερίδες. Πρόκειται γιὰ τὰ βιβλία, τὰ ὁποῖα περιλαμβάνουν συμβουλές καὶ πνευματικὲς διδαχὲς χαρισματικῶν γερόντων, οἱ ὁποῖοι ἔζησαν στὶς ἡμέρες μας. Εἶναι πολὺ εὐχάριστο τὸ γεγονὸς ὅτι πάμπολλοι σύγχρονοι ἄνθρωποι «κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι» στρέφονται στὰ λόγια τῶν πνευματεμφόρων Γερόντων γιὰ νὰ βροῦν ψυχικὴ ἀνακούφιση. Εἶναι θησαυροὶ πραγματικοὶ τὰ βιβλία αὐτά. Εὐωδιάζουν λιβάνι καὶ ἀγιοκέρι. Σοῦ μεταδίδουν μία γαλήνη καὶ μία ἡρεμία ποὺ μόνο ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς χαρίζει. Χωρὶς πολυλογίες καὶ θεωρητικολογίες τὰ λόγια τῶν εὐλογημένων γεροντῶν χαρίζουν καὶ σὲ μᾶς τὴν εὐλογία τῆς Ὁρθοδόξου πνευματικότητος. Μᾶς προτρέπουν νὰ προσευχόμαστε, νὰ μεταλαμβάνουμε, νὰ τηροῦμε τὶς νηστείες, νὰ ἀγαποῦμε, νὰ μὴν ἔχουμε ἄγχος, νὰ ἀκολουθοῦμε τὴν νοερὰ προσευχὴ καὶ τὴν εὐχὴ «Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ἐλέησόν με». Οὔτε ὁ διασημότερος Νομπελίστας λογοτέχνης δὲν γεμίζει τόσο τὶς καρδιές μας ὅσο οἱ ἄπλοοι αὐτοὶ ἄσκητές τοῦ 20οῦ αἰῶνος. Μεγάλη εὐλογία γιὰ αὐτοὺς ποὺ τοὺς γνώρισαν ἀπὸ κοντά. Καὶ γιὰ ὅσους δὲν τοὺς

γνώρισαν ὑπάρχουν τώρα ἀρκετὰ βιβλία ποὺ μᾶς φέρνουν κοντὰ τους. Ἄς τὰ ἀναζητήσουμε. Θὰ ὠφελήσουμε καὶ τοὺς γνωστούς μας καὶ τὸν ἑαυτό μας.

Μιὰ πρότυπη ἐνοριακὴ βιβλιοθήκη

Στὸ χωριὸ Μικρὸ Δέρειο Ἐβρου, ποὺ ὑπάγεται στὴν Ἱερὰ Μητρόπολη Διδυμοτείχου, ἓνας ἀκρίτας ἱερεὺς ὑπηρετεῖ πιστὰ τὸν Χριστὸ καὶ τὴν Ἐκκλησία καὶ στὸ πλαίσιο τῶν ποιμαντικῶν του καθηκόντων φροντίζει γιὰ τὴν ἐξύψωση τοῦ μορφωτικοῦ ἐπιπέδου τῶν κατοίκων. Πρόκειται γιὰ τὸν π. Ἰωάννη Τζιβόρα, ὁ ὁποῖος μέσα σὲ μικρὸ χρονικὸ διάστημα ὀργάνωσε μιὰ πρότυπη Ἐνοριακὴ Λαϊκὴ Βιβλιοθήκη, τὴν ὁποία χρησιμοποιοῦν ὡς δανειστικὴ βιβλιοθήκη οἱ κάτοικοι τοῦ χωριοῦ καὶ τῶν γύρω περιοχῶν. Ὅπως δηλώνει ὁ π. Ἰωάννης «στὸν χῶρο τῆς μποροῦν νὰ διαβάσουν, ἀλλὰ καὶ νὰ δανείζονται βιβλία τὰ παιδιὰ, οἱ νέοι, ὅλοι οἱ κάτοικοι, οἱ στρατιῶτες καὶ οἱ ἀξιωματικοὶ ποὺ ὑπηρετοῦν στὶς μονάδες τῆς περιοχῆς καὶ ὀρεσίβιοι Πομάκοι τῶν γύρω χωριῶν». Ὁ ἀρχικὸς στόχος ἦταν ἡ συγκέντρωση 1000 βιβλίων, ἀλλὰ ἤδη τὰ βιβλία ἔφθασαν τὸν ἀριθμὸ τῶν 3000. Μεγάλη προθυμία νὰ βοηθήσουν ἔδειξαν ἐκδότες καὶ συγγραφεῖς, οἱ ὁποῖοι ἔστειλαν δωρεὰν τὰ βιβλία τους. Τὸ Μικρὸ Δέρειο ἔχει πληθυσμὸ 200 κατοίκων ποὺ ἀσχολοῦνται κυρίως μὲ ἀγροτικὲς ἐργασίες. Τὶς μακριὲς καὶ παγωμένες νύχτες τοῦ χειμῶνα οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ θὰ ἔχουν πλέον ἓνα βιβλίον γιὰ συντροφιά. Μαζὶ μὲ τὰ συγχαρητήρια καὶ τὶς εὐχές μας γιὰ παρὰ Θεοῦ εὐδὼση τῶν ἔργων τοῦ π. Ἰωάννη παραθέτουμε καὶ τὴν διεύθυνσή του γιὰ ὅποιον ἐνδεχομένως θὰ ἠθελε νὰ ἀποστείλει βιβλία:

Ένοριακή Λαϊκή Βιβλιοθήκη Μικρού Δε-
ρείου
68004 ΛΑΒΑΡΑ ΕΒΡΟΥ
τηλ. 25540-31350

Προσοχή στη νεοειδωλολατρία

Υπό διάφορα προσχήματα και καλύμματα έχουν εμφανισθεί τον τελευταίο καιρό όρισμένες ομάδες, οι οποίες κηρύσσουν την έπιστροφή στο ...Δωδεκάθεο και καλούν τους Έλληνες να απομακρυνθούν από την Άλήθεια του Εύαγγελίου και από την Όρθόδοξη Έκκλησία. Άλλοι δηλώνουν ξεκάθαρα την αντίθεση και την πολεμική τους προς τον Χριστιανισμό, άλλοι κρύβονται έπιμελώς για να προσελκύσουν Χριστιανούς ή για να ...άποκομίσουν έμπορικό κέρδος από την πώληση βιβλίων. Και στις δύο περιπτώσεις πρέπει να έχουμε τα μάτια μας ορθάνοικτα και να ενημερώνουμε σωστά τους πιστούς ώστε να αποφεύγουν τους προβατόσχημους λύκους. Όρισμένες φορές ή δράση των νεοπαγανιστικών αυτών ομάδων απευθύνεται στο πατριωτικό συναίσθημα του Έλληνα και στην αγάπη πολλών συμπατριωτών μας προς την Ιστορία και στην γνώση του ένδοξου παρελθόντος μας. Άλλοι προσελκύουν κόσμο διδάσκοντας Άρχαϊα Έλληνικά. Άλλοι άλλα τεχνάσματα μηχανεύονται για να έπιτύχουν τον προσηλυτισμό άθωων ψυχών. Βεβαίως ή Έκκλησία μας χαίρεται όταν οι Έλληνες ενδιαφερόμαστε να μελετήσουν την Ιστορία και την Γλώσσα μας. Άλλωστε μέσα στο ποιμαντικό έργο της Έκκλησίας της Ελλάδος έντάσσονται και τέτοιες δραστηριότητες. Θέλει όμως διάκριση και προσοχή για να έπισημάνουμε μήπως μέσω της Έλληνογνωσίας καλλιεργείται από συγκεκριμένα σωματεία ή στροφή προς ανύπαρκτες θεότητες και παγανιστικές δοξασίες. Τότε καθήκον του κληρικού είναι να παρέμβει με αγάπη και να οδηγήσει το ποίμνιό του μακριά από όλισθηρά μονοπάτια.

Η αύξηση των διαζυγίων

«Οί νέοι χωρίζουν τώρα εύκολότερα» μάς πληροφορεί δημοσίευμα άθηναικής έφημερίδος βασιζόμενο σε σχετική έρευνα της Εύρωπαϊκής Στατιστικής Υπηρεσίας EUROSTAT. Το δημοσίευμα μάς ενημερώνει ότι ή τάση των Εύρωπαίων να παντρεύονται όλο και λιγότερο και να καταλήγουν στο διαζύγιο όλο και συχνότερα άγγίζει και την έλληνική κοινωνία. Οί αριθμοί είναι εύγλωττοι. Ένώ το 1971 είχαμε 73.350 γάμους στην χώρα μας, το 2001 ο αριθμός έπεσε στους 48.880 γάμους. Άντιθέτως έχουμε αύξηση των διαζυγίων. Άπό 3.675 το 1971 έφθασαν τα 11.309 το 2001. Πρέπει πάντως να σημειωθεί ότι παρότι ή κοινωνία μας ακολουθεί τα βήματα των δυτικών κοινωνιών, κατορθώνει άκόμη να είναι σε μία από τις τελευταίες θέσεις του πίνακα που άφορα τα διαζύγια. Δηλαδή δεν έχουμε τόσο μεγάλο ποσοστό διαζυγίων όσο έχουν χώρες όπως ή Δανία και ή Άγγλία. Αυτό είναι το μόνο ένθαρρυντικό από την εξέλιξη των γάμων και των διαζυγίων και σ' αυτό το σημείο μπορεί να στηριχθεί ή ποιμαντική δραστηριότητα της Έκκλησίας μας. Οί παραδοσιακές αξίες παραμένουν άκόμη ισχυρές για τον Έλληνα παρά τις έντονες κοινωνικές αλλαγές και την οικονομική ανασφάλεια της έποχής μας. Η Έκκλησία μας στηρίζει και πρέπει να στηρίζει την άπόφαση των νέων ανθρώπων να δημιουργήσουν οικογένεια. Και στην περίπτωση που έρχεται κάποια σύγκρουση και αρχίζουν οί άρνητικές σκέψεις στο ζευγάρι τότε ή συμβουλή και ή συμβολή του κληρικού μπορεί να άποβή σωτήρια για να μη διαλυθεί ή οικογένεια. Διότι το διαζύγιο δεν άφορα μόνον τους δύο ένδιαφερομένους. Άφορα και τα παιδιά του ζευγαριού, όταν υπάρχουν, τα όποια είναι τα μεγαλύτερα θύματα μιας τέτοιας άποφάσεως.

ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗ ΔΙΑΚΟΝΙΑ ΙΕΡΩΝ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΝ

Βραβεύθηκαν η «Κιβωτός» και ο π. Ἀντώνιος Παπανικολάου

Στην ένορία του Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίου Γεωργίου Ἀκαδημίας Πλάτωνος τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν λειτουργεῖ ἔδω καὶ πέντε χρόνια ἡ Ἐνοριακὴ Νεανικὴ Ἑστία «ΚΙΒΩΤΟΣ» με συντονιστὲς τὸν π. Ἀντώνιο Παπανικολάου καὶ τὴν Πρεσβυτέρα του. Τὸ ἔργο τῆς ΚΙΒΩΤΟΥ τιμήθηκε προσφάτως ἀπὸ τὸν Πρόεδρο τῆς Δημοκρατίας καὶ ἀπὸ μία ὁμάδα Σωματείων καὶ προσωπικοτήτων κατὰ τὴν ἐκδήλωση με τὸν γενικὸ τίτλο «*Νησίδες Ποιότητος*». Ἡ ἐκδήλωση πραγματοποιήθηκε στὶς 19 Νοεμβρίου τ.ἔ. στὴν αἴθουσα τῆς Παλαιᾶς Βουλῆς, πιστεύουμε δὲ ὅτι ἡ βράβευση τοῦ π. Ἀντωνίου ἀντανακλᾷ τιμητικὰ καὶ σὲ ὄλο τὸν ἐφημεριακὸ κλῆρο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Ἡ δραστηριότητα τῆς ΚΙΒΩΤΟΥ με δεδομένες καὶ τὶς ἀρχικὲς δυσκολίες πὺ ἀντιμετώπισε ἔχει ἰδιαίτερη ἀξία, διότι ἀπευθύνεται σὲ παιδιὰ φτωχῶν μεταναστῶν, πὺ ἔχουν ἔλθει στὴν χώρα μας γιὰ ἀναζήτηση δουλειᾶς καὶ καλυτέρων συνθηκῶν ζωῆς. Ὁ ἱεραποστολικὸς ζῆλος τοῦ π. Ἀντωνίου καὶ τῶν ἐθελοντῶν συνεργατῶν του ἀγκάλιασε τὰ ταλαίπωρα αὐτὰ παιδιὰ καὶ σήμερα προσφέρει θαλπωρὴ καὶ μὸρφωση σὲ 250 παιδιὰ διαφόρων ἔθνοκοτήτων.

Συνοπτικὰ, οἱ τομεῖς δράσεως τῆς ΚΙΒΩΤΟΥ εἶναι οἱ ἑξῆς:

α. Ὑλικὲς παροχές:

- Σίτιση
- Ἐνδυση-ὑπόδηση-Ἐπισιτιστικὴ βοήθεια
- Ἱατροφαρμακευτικὴ περίθαλψη καὶ Νοσοκομειακὴ μέριμνα
- Ὑπὸ κατασκευὴν: πλήρης ξενώνας γιὰ ἀστέγους

β. Μὸρφωση-Ἐκπαίδευση

- Βιβλιοθήκη
 - Ἀναγνωστήριο
 - Ἐνισχυτικὴ διδασκαλία
 - Ὅμαδικὲς ἀθλητικὲς δραστηριότητες
 - Ἐπαγγελματικὸς προσανατολισμὸς
 - Ὅμαδικὲς καὶ ἀτομικὲς καλλιτεχνικὲς δραστηριότητες
 - Δημοσιογραφικὴ ὁμάδα καὶ ἔκδοση ἐντύπου
 - Κατήχηση καὶ Λειτουργικὴ
- ### γ. Πνευματικὴ Καλλιέργεια
- Ἠθικὴ ἀγωγή
 - Κοινωνικὴ δράση
 - Συνεργασία με ἄλλες ὁμάδες κοινωνικῆς ἀλληλεγγύης
 - Οἰκολογικὴ ἀγωγή καὶ δράση
 - Φυσικὴ διαβίωση (ἐκδρομὲς-κατασκήνωση)

Οἱ δραστηριότητες τῆς ΚΙΒΩΤΟΥ ἔχουν τύχει τῆς εὐλογίας καὶ τῶν θερμῶν συγχαρητηρίων τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστοδούλου, ὁ ὁποῖος τὴν ἐπισκέπτεται συχνά. Μεταξὺ τῶν θαυμαστῶν καὶ ὑποστηρικτῶν τῆς ΚΙΒΩΤΟΥ εἶναι καὶ ὁ Πρέσβυς τῶν Η.Π.Α. κ. Μίλλερ μετὰ τῆς συζύγου του. Εὐχόμεσθε ὁ π. Ἀντώνιος νὰ βρῆ καὶ ἄλλους μιμητὲς τοῦ ἔργου του.

Διαμαρτυρία του Ι.Σ.Κ.Ε. για τὸ ἐπίδομα τῶν Κληρικῶν

ΙΕΡΟΣ ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ
ΚΛΗΡΙΚΩΝ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ 4 ΤΗΛ. 210. 32.48.877
ΑΘΗΝΑΙ Τ.Τ. 121

ΑΡΙΘ. ΠΡΩΤ. 39

Υπουργὸν Ἐθνικῆς Οἰκονομίας καὶ Οἰκονομικῶν
Κύριον Νικόλαον Χριστοδουλάκη
Ἐνταῦθα

Κύριε Υπουργέ,

Ἐπικοινωνοῦμε μαζί σας κατόπιν τῆς ἀρνητικῆς ἐξέλιξης πού εἶχε τὸ αἴτημα τοῦ συνόλου τῶν Ἐφημερίων - Κληρικῶν τῆς χώρας μας γιὰ τὴν ἔνταξή μας στὸ Νέο Μισθολόγιο καθὼς, ὅπως πληροφορηθήκαμε, στὶς 26 Νοεμβρίου ἐ.ἔ. καὶ κατὰ τὴν ψήφιση τοῦ Νέου Μισθολογίου ἀπορρίφθηκε τὸ καθ' ὅλα νόμιμο αἴτημά μας.

Καὶ αὐτὸ παρὰ τὸ γεγονός ὅτι ἡ ἔνταξή τοῦ Ἐφημεριακοῦ Κλήρου στὸ Νέο Μισθολόγιο δὲν ἀποτελεῖ τίποτε ἄλλο πέρα ἀπὸ ἴση καὶ νόμιμη μεταχείριση τῶν Κληρικῶν μὲ τοὺς ἄλλους κλάδους ἐργαζομένων στὸ Δημόσιο καὶ τὰ λοιπὰ Ν.Π.Δ.Δ.

Γιὰ παράδειγμα μόνο σᾶς ἀναφέρω ὅτι τὸ μέχρι σήμερα ὑφιστάμενο σύστημα, πού ἀπαιτεῖ ἀποφάσεις τῶν συναρμοδίων Υπουργῶν, πολλές φορές δὲ ἐπιτρέπει τὴ χορήγηση ἐπιδομάτων, πού ἐνῶ καταβάλλονται σὲ ὅλους τοὺς κλάδους ἐργαζομένων, ταυτόχρονα μὲ μιὰ ἀπόφασή σας, στὴν περίπτωση τοῦ Ἐφημεριακοῦ Κλήρου προκαλεῖται καθυστέρηση τέτοια πού φτάνει σὲ σημεῖο νὰ μὴν εἰσπράττεται ποτέ τὸ ἐν λόγω ἐπίδομα (π.χ. τὸ εἰδικὸ Ἐπίδομα τῶν 176,00 € ἀποτελοῦσε διεκδίκησή μας τὰ τελευταῖα δύο χρόνια καὶ πλέον καταργήθηκε χωρὶς ποτέ νὰ εἰσπραχθεῖ ἀπὸ τοὺς Ἐφημερίους τῆς χώρας μας).

Κύριε Υπουργέ,

Κατόπιν τῆς νέας ἀδικῆς μεταχείρισής μας εἶναι ἀνάγκη πλέον καὶ ἐμεῖς, ὡς συλλογικὸ ὄργανο ἐκπροσώπησης τοῦ Ἐφημεριακοῦ Κλήρου τῆς χώρας, νὰ συντονίσουμε τίς ὁλοένα καὶ ἐντονότερες φωνές διαμαρτυρίας τῶν Τοπικῶν Ἐνώσεων Ἐφημεριακοῦ Κλήρου καὶ νὰ πάρει ἡ διαμαρτυρία μας αὐτὴ χαρακτήρα ἐντονου πλέον αἰτήματος ἀποκατάστασης τῆς νέας αὐτῆς ἀδικίας σὲ βάρος μας μὲ τὴν ἄμεση ἔνταξή μας στὸ Νέο Μισθολόγιο, τὸ ὁποῖον τονίζουμε καὶ πάλι δὲν ἀποτελεῖ αὔξηση μισθοῦ ἀλλὰ νόμιμη καὶ ἴση μεταχείριση.

Οἱ Κληρικοὶ ὅλης τῆς χώρας ἀλλὰ καὶ ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς πού σέβεται τὸν κόπο καὶ μόχθο τῶν ἱερέων του καὶ τὴν κοινωνικὴ τους προσφορά δίκαιονταὶ νὰ γνωρίζουν τοὺς λόγους πού σᾶς ὀδηγοῦν σὲ μιὰ τέτοια ἄνιση καὶ ἀδικὴ ἐξαιρέση τοῦ Ἐφημεριακοῦ Κλήρου ἀπὸ τὸ Νέο Μισθολόγιο, τὸ ὁποῖο δημιουργήθηκε γιὰ νὰ ἐξομοιώσει ὅλους τοὺς κλάδους ἐργαζομένων στὸ Δημόσιο καὶ τὰ λοιπὰ Ν.Π.Δ.Δ.

Μὲ τὴν ἐλπίδα νὰ ληφθοῦν αὐτὰ σοβαρὰ ὑπόψη σας καὶ νὰ ἐπανεξετασθεῖ μὲ νέα τροπολογία σὲ προσεχῆς νομοσχέδιο τὸ αἴτημά μας γιὰ ἔνταξή στὸ Νέο Μισθολόγιο.

Διατελῶ μὲ τιμῆ

Γιὰ τὸ Δ.Σ.

Πρωτ. Βασίλειος Βουϊδάσκης

Ο ΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ

Τοῦ Ἀρχιμ. Ἐπιφανίου Οἰκονόμου

Ἐκπροσώπου Τύπου τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστοδούλου

Μνήμη Τριῶν Ἱεραρχῶν

«Δίκαιον τρεῖς σέβειν ἑσφόρους, φῶς
τρισολαμπές πηγάσαντας ἐν βίῳ»

Η ἀνθρώπινη ἱστορία εἶναι γεμάτη ἀπὸ τοὺς ἀγῶνες τῶν ἀνθρώπων γιὰ τὴν κατάκτηση τῆς ἐλευθερίας. Καὶ ὅσο θὰ περίμενε κανεὶς, μὲ τὴν ἐξέλιξη τῶν κοινωνιῶν, μὲ τὴν ἀνοδο τοῦ πολιτιστικοῦ ἐπιπέδου, ἡ ἐλευθερία τοῦ προσώπου νὰ εἶναι γεγονός αὐτονόητο καὶ τελικὰ μέγεθος συνεχῶς βελτιούμενο, ἡ σύγχρονη ἱστορία ἀποκαλύπτει ἄλλες ἀλήθειες. Ἡ ἀλήθεια εἶναι πῶς ὁ ἴδιος ὁ ἄνθρωπος γίνεται συχνὰ δέσμιος τῶν ἐπιλογῶν του, ἐνῶ πάλι καθίσταται δεσμώτης τοῦ συνανθρώπου του, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἴδιου τοῦ ἑαυτοῦ του σὲ πνευματικό, ἰδεολογικὸ καὶ ἠθικὸ ἐπίπεδο.

Οἱ τρεῖς Ἱεράρχες, τῆ μνήμῃ τῶν ὁποίων γιορτάζει σήμερα ἡ Ἁγία μας Ἐκκλησία, ὑπῆρξαν πρότυπα καὶ ἀγωνιστές γιὰ τὴν κατάκτηση τῆς ἐλευθερίας στὴν ἐποχὴ τους, καθιστώντας τὸν ἑαυτό τους παραδείγματα διαχρονικά. Ὁ ἀγῶνας τους αὐτὸς εἶχε τρεῖς συγκεκριμένες κατευθύνσεις: τὰ ἀνθρώπινα δικαιώματα, τὴ διανοητικὴ καὶ τὴν πνευματικὴ ἐλευθερία. Ἀδούλωτες προσωπικότητες καὶ οἱ τρεῖς ἀγωνίστηκαν γιὰ αὐτὲς τὶς ἐλευθερίες, πὺν ἂν δὲν συνυπάρχουν, ὁ ἄνθρωπος δὲν εἶναι ἀληθινὰ ἐλεύθερος.

Εἶναι γνωστοὶ οἱ ἀγῶνες τοῦ Ἱεροῦ Χρυσόστομου γιὰ τὴν ἀποδέσμευση τῶν πτωχῶν τάξεων πὺν καταπιέζονταν ἀπὸ τοὺς πλουσίους, ἀλλὰ καὶ οἱ ἀγῶνες του γιὰ τὴν κατάργηση τῆς δουλείας. Ἐπίσης, ἀγωνίστηκε γιὰ τὴν προάσπιση τῶν λαϊκῶν συμφερόντων, ὅταν ὁ λαὸς τῆς Ἀντιόχειας ξεσηκώθηκε κατὰ τοῦ αὐτοκράτορα διαμαρτυρόμενος γιὰ τοὺς δυσβάστακτους φόρους. Σὲ παρόμοιους ἐπίσης ἀγῶνες γιὰ τὴν κοινωνικὴ δικαιοσύνη ἀναλώθηκε καὶ ὁ Μέγας Βασίλειος.

Οἱ τρεῖς Ἱεράρχες ἐπίσης ἦσαν ἀδούλωτοι καὶ διανοητικά. Τὸ μυαλό τους γνώριζε πολλά, κατεῖχαν γνώσεις πὺν θὰ ζήλευαν πολλοὶ ἄνθρωποι τοῦ πνεύματος τῆς ἐποχῆς μας. Παρόλα αὐτά,

ὅμως, δὲ δέσμευσαν τὴν ὑπάρξη τους στὰ δεσμὰ τῆς ἀνθρώπινης γνώσης, ἀλλὰ στὴν πραγματικότητα τῆς γνώσης τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς ἀλήθειας πὺν ἀπορρέει ἀπὸ αὐτὴ τὴν γνώση. Καὶ τὸ ἔκαναν αὐτὸ διδάσκοντας ὅτι ἡ ἀνθρώπινη γνώση εἶναι πεπερασμένη καὶ μπορεῖ νὰ καταστῆ καταστροφικὴ γιὰ τὸν ἄνθρωπο, ἂν ὑπερεκτιμηθεῖ καὶ ἀγνοήσει τὴν παρουσία καὶ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ.

Προπαντός, ὅμως, οἱ τρεῖς Καππαδόκες ἀγωνίστηκαν γιὰ τὴν ἐλευθερία τοῦ πνεύματος, δὲν ὑποτάσσονταν στὴν τυραννία τῶν παθῶν, οὔτε στὴν τυραννία τῶν ἀνθρώπων. Εἶναι γνωστὸς ὁ διάλογος τοῦ Μεγάλου Βασιλείου μὲ τὸν αἰρετικὸ Μόδεστο. Ὅταν ἐκεῖνος ἀπαίτησε ὁ Ἱεράρχης νὰ ἀσπαστεῖ τὴν αἵρεσή του καὶ ἀπειλήσε μὲ φυλάκιση, ἐξορία καὶ θανάτωση, σὲ περίπτωση ἀρνήσεως, ἐκεῖνος ἀγνόησε ὅλες τὶς ἀπειλὲς ἀναγνωρίζοντας τὴν ἀπόλυτη ἐξουσία τοῦ Θεοῦ καὶ μόνο στὴ ζωὴ του.

Ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος ἐπίσης πολεμήθηκε ὅσο λίγοι ἀπὸ τὸ πολιτικὸ κατεστημένο τῆς ἐποχῆς του, ἀπὸ τὰ ἀνάκτορα, τοὺς πλουσίους, ἀπὸ μικρόψυχους κληρικούς πὺν κατάφεραν τελικὰ τὴ φυσικὴ του ἐξόντωση. Δὲν κατάφεραν, ὅμως, ποτὲ νὰ καταπιέξουν τὸν ἀγῶνα του γιὰ τὴν προάσπιση τῆς ἀλήθειας καὶ τὰ δικαιώματα τοῦ λαοῦ. Οἱ τρεῖς μέγιστοι πατέρες τῆς Ἐκκλησίας ἔμειναν ἐλεύθεροι, δὲ σκλαβώθηκαν σὲ ἀνθρώπους, οὔτε ὑποτάχθηκαν στὸ χρόνο καὶ στὴ λήθη. Παρέμειναν αἰώνιοι. Πέρασαν στὴν αἰώνια ζωὴ καὶ οἱ μορφὲς τους παρέμειναν αἰώνιες, ἀξεπέραστα πρότυπα.

Ἐμεῖς οἱ ἄνθρωποι πλαστήκαμε γιὰ νὰ εἴμαστε ἐλεύθεροι, γενναῖοι στὸ φρόνημα, νὰ λέμε ὄχι στὴ λαίλαπα τοῦ κακοῦ καὶ τῆς διαφθορᾶς. Οἱ τρεῖς Ἱεράρχες, ὁ Μέγας Βασίλειος, ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος καὶ ὁ Γρηγόριος ὁ Θεολόγος χάραξαν γραμμὴ ζωῆς πρὸς τὴν κατεύθυνση αὐτή. Ἄς τὴν ἀκολουθήσουμε καὶ νὰ εἴμαστε σίγουροι πῶς ἡ ζωὴ μας θὰ λάβει νόημα ὑψηλὸ καὶ πνευματικό. ΑΜΗΝ!

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ «ΕΦΗΜΕΡΙΟΥ» ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ ΝΒ' (2003)

(Ο πρώτος αριθμός παραπέμπει στο τεύχος, ο δεύτερος στη σελίδα)

ΕΓΚΥΚΛΙΟΙ – ΑΡΘΡΑ ΤΟΥ ΜΑΚ. ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ κ. Χριστοδούλου

Μήνυμα Πρωτοχρονιάς, 1,3. – Η κατά τις Κυριακές γουγκλισία, 1, 10. – Η εύπρεπής συμπεριφορά τών Κληρικών 2, 6. – Σχέσεις κλήρου και λαού, 3,9. – «Προσδοκῶ Ἀνάστασιν νεκρῶν», 4, 3. – Μήνυμα πρὸς τοὺς Ἱεροσπουδαστές, 4, 24. – Τὸ «νοσοκομεῖν τοὺς πάσχοντας», 6, 3. – Ὑποτύπωση ὑγιαίνοντων λόγιων, 9, 3. – «Ἐπὶ τῇ ἐνάργει τοῦ Νέου Ἐκκλησιαστικοῦ Ἐτους», 10, 3. – «Ἱεουργεῖν τὸν λόγον τῆς Ἀληθείας Σου», 11, 3. – «Ἐκκλινεν οὐρανοὺς ὁ Δεσπότης», 12, 3.

ΚΥΡΙΑ ΑΡΘΡΑ (Συντάκτες: Εὐάγγελος Θεοδώρου Σεβ. Μητρ. Σιδηροκάστρου κ. Μακάριος Παναγιώτης Μπούμης)

Ἡ Ὁρθοδοξία ὡς πεμπτουσία τοῦ Μικρασιατικοῦ Ἑλληνισμοῦ, 1, 4. – Δ' Πανελλήνιο Λειτουργικὸ Συμπόσιο Στελεχῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων. Εἰσαγωγικὴ Προσφώνησις, 2, 3. – Ἐκκλησία καὶ Πατρίς, 3, 3. – Ὁ Νέος Ἑλληνισμὸς καὶ ἡ Εὐρωπαϊκὴ του Προοπτικὴ, 5, 3. – Ἡ ἀναγνώριση τῆς Θεοτόκου ὡς Παναγίας, 7-8, 3.

ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

Ἄλεξ. Μ. Σταυροπούλου, Γένος καὶ Θρησκεία: Φύλα καὶ θρησκευτικὸ γεγονός, 1, 14. – Τοῦ ἰδίου, Ἡ ἐνσυνείδητη συμμετοχὴ τῶν ἐνοριτῶν στὸ ἐνοριακὸ ποιμαντικὸ ἔργο, 2, 14· 3, 21. – Τοῦ ἰδίου, Σχόλια καὶ συμπεράσματα ἀπὸ ἓνα συνέδριο, 4, 9. – Τοῦ ἰδίου, Ἡ ἀποξένωση τῶν συζύγων καὶ τὸ γενικότερο σύμπτωμα τῆς μοναξιάς, 5, 14. – Τοῦ ἰδίου, Ποιμαντικὴ προσέγγιση τοῦ Μυστηρίου τοῦ Γάμου, 6, 7· 7-8, 9. – Τοῦ ἰδίου, Ἄξια καὶ δίκαιη πρωτοβουλία, 10, 24. Ἀρχιμ. Χρυσοστόμου Παπαθανασίου, Ἡ ἀγιογραφικὴ θεμελίωση τῆς Ἀγάπης, 2, 12· 3, 16. – Ἀρχιμ.

Γρηγορίου Κωνσταντίνου, Ἡ ἀποστολὴ τοῦ Κληρικοῦ στὴ σύγχρονη κοινωνία, 3, 13. – Ἀρχιμ. Γεωργίου Χρυσοστόμου, Ἡ παρουσία τῆς Ἐκκλησίας στὸ χῶρο τοῦ Σχολείου, 4, 21. – Ἀρχιμ. Ἰακώβου Μπιζαούρη, Ἐκκλησία καὶ Διοίκηση, 5, 5. – Ἀρχιμ. Νικολάου Κατσαφαροπούλου, Ἡ ἠθικὴ τῆς Ἐκκλησίας, 6, 23. – Μάρριου Μπέγζου, Ἡ παιδεία στὴν ἐποχὴ τῆς Παγκοσμιοποίησης, 10, 11. – Ἀρχιμ. Νεκταρίου Μηλιῶνη, Ποιμαντικὴ ἀσθενῶν στὰ νοσοκομεῖα τῆς Ἱ. Ἀρχ. Ἀθηνῶν, 10, 18. – Δημ. Κυριαζή, Ὁ παραβατικὸς ἔφηβος σὲ πορεία ρήξης, 10, 26. – Μάρριου Μπέγζου, Ὁρθόδοξη Θεολογία καὶ Οἰκολογία, 11, 11.

ΣΕΛΙΔΕΣ ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗΣ ΕΠΙΓΝΩΣΕΩΣ (Συντάκτης: Πρωτ. Βασίλειος Θερμὸς)

Εἶναι ἐκ θεοῦ, 1, 16. – Προβληματικὲς νοοτροπίες, 2, 22. – Μιὰ ἀσυνήθιστη ἄσκηση, 4, 13. – Τὸ θαῦμα τῆς συνεργίας, 5, 13. – Ἐνας ἅγιος καταρρίπτει τὰ προσχήματα, 6, 21. – Τί σημαίνει πατρότητα, 7-8, 15. – «Ἱεουργεῖν τὸν λόγον τῆς ἀληθείας Σου...», 9, 14. – Τουλάχιστον ὄχι βλάβη, 11, 19. – Ἡ γλῶσσα τοῦ κηρύγματος, 12, 22.

ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΑ

Πρωτοπρεσβ. Κων/νου Παπαγιάννη, Αἰρετικοί, 2, 17. – Τὸ μυστήριον τοῦ Γάμου στὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία. Προτάσεις, 2, 26. – Πρωτοπρεσβ. Κων/νου Παπαγιάννη, Οἱ εὐχές τῆς Γεννήσεως, 3, 18. – Θανάση Παπαθανασίου, Ἡ Θεῖα Εὐχαριστία ὡς γεγονός ἱεραποστολικό, 5, 10. – Πρωτοπρεσβ. Κων/νου Καλλιανοῦ, Ἡ γοητεία τῆς Παραμονῆς, 5, 20. – Ἀριστομένους Κ. Ματσάγγα, Τὸ κήρυγμα, 5, 21. – Πρωτοπρεσβ. Κων/νου Καλλιανοῦ, Οἱ χρονιάρες μέρες, 6, 15. – Ἀριστομένους Κ. Ματσάγγα, Ἡ εὐχή τῆς ἀναφορᾶς τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, 6, 18. – Τοῦ ἰδίου, Ἡ θέση τῆς Θεοτόκου στὴ λατρεία

τῆς Ἐκκλησίας, 7-8, 7. – Πρωτοπρεσβ. Κων/νου **Καλλιανού**, Δεκαπενταύγουστο στὴ Σκιάθo, 7-8, 16. – Ἀρχιμ. Χρυσοστόμου **Παπαθανασίου**, Θ. Εὐχαριστία: Ἐρωτήσεις καὶ ἀποκρίσεις διὰ τῶν Ἱ. Κανόνων, 9, 8· 10, 7· 11, 6. – Ἀρχιμ. Χρυσάνθου **Στελλάτου**, Ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ στὴ Θ. Λειτουργία, 9, 12. – Τοῦ **ἰδίου**, Σχόλια στὸ ἀ' αἴτημα τῆς Κυριακῆς Προσευχῆς, 10, 9. – Πρεσβ. Στυλιανοῦ **Μαρκαντώνη**, Οἱ ἄγγελοι στὴ λατρεία τῆς Ἐκκλησίας, 11, 16. – Πρωτοπρεσβ. Κων/νου **Καλλιανού**, Ἐλθόντες ἐπὶ τὴν ἡλίου δύσιν, 11, 20.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ ΚΑΝΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΑΠΟΡΙΕΣ (Συντάκτης: Ἰωάννης Φουντούλης)

Στις σελίδες 1, 29.

ΒΙΒΛΙΚΑ – ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑ – ΠΑΤΕΡΙΚΑ

Ἀριστομένους Κ. **Ματσάγγα**, «*Nῦν πάντα πεπλήρωται φωτός*», 4, 15. – Νικολάου **Δρατσέλλα**, Οἱ πατέρες τῆς Ἐκκλησίας γιὰ τὸν Τίμιο Σταυρό, 9, 16. – Ἀρχιμ. Σεραφεῖμ **Καλογεροπούλου**, «*Ἐκδόσεις Ἐπιγνώσεως*», 9, 19. – Στυλιανοῦ **Παπαδοπούλου**, Ἡ ἐπανεπικοινωνία τοῦ ἀνθρώπου μετὰ τὸν Θεὸ κατὰ τὸν ἅγιο Κύριλλο Ἀλεξανδρείας, 11, 9· 12, 18. – Ἀρχιμ. Τιμοθέου **Ἄνθη**, Ταπείνωση καὶ πραότης στὸν ἅγιο Γρηγόριο Παλαμᾶ, 11, 13. – Σεβ. Μητρ. Περγάμου κ. **Ἰωάννου**, Ἡ ταυτότητα τῆς Ἐκκλησίας, 12, 12. – Σεβ. Μητρ. Ἐδέσσης κ. **Ἰωήλ**, Ἡ τοῦ Χριστοῦ Γέννησις κατὰ τὸν ἅγιον Γρηγόριον Παλαμᾶ, 12, 16. – Παναγιώτη **Μπούμη**, Ἡ πρώτη πορεία Εἰρήνης, 12, 21.

ΑΝΤΙΑΙΡΕΤΙΚΑ

Πρεσβ. Βασιλείου **Γεωργοπούλου**, Χριστολογικὲς κακοδοξίες, Ἑλλήνων Προτεσταντῶν, 4, 6. – Τοῦ **ἰδίου**, Ψευδοπροφητεῖες Πεντηκοστιανῶν, 9, 22. – Τοῦ **ἰδίου**, Ψευδοθεραπείες Πεντηκοστιανῶν, 11, 22. – Τοῦ **ἰδίου**, Ἡ γλωσσολαλιὰ τῶν Πεντηκοστιανῶν, 12, 23. – Πρωτοπρεσβ. Κυριακοῦ **Τσουρού**, Προσοχὴ στὸ «σχέδιο», 4, 19.

ΙΣΤΟΡΙΚΑ – ΑΓΙΟΛΟΓΙΚΑ

Μιχαὴλ **Τρίτου**, Παπα-Μιχάλης Ντάκος, 1, 21. – Τί πίστευαν οἱ Πρωτεργάτες τοῦ Ἀγῶνα, 3, 31. – Πρεσβ. Λάμπρου **Φωτοπούλου**, Ἡ Γερόντισσα Εὐλαμπία Ρωμανίδου, 6, 11. – Σεβ. Μητρ. Γλυφάδας κ. **Παύλου**, Ἡ ἀγιότης τοῦ ἔθνομάρτυρος Μητροπολίτου Σμύρνης Χρυσοστόμου, 9, 6. – Ἁγιος Δημήτριος ὁ Μυροβλήτης, 10, 16. – Μαρίας **Μαμασοῦλα**, Ἁγιος Κοσμάς ὁ Αἰτωλός, ὁ ἐμπνευσμένος Κήρυκας, 10, 20.

ΔΙΑΦΟΡΑ

Πρωτοπρεσβ. Ματθαίου **Χάλαρη**, Κληρικο-λαϊκὲς συνελεύσεις ἐνοριῶν, 3, 24. – Πρωτοπρεσβ. Ἐλευθερίου **Χαβάτζα**, Οἱ Συνάξεις τῶν ἐξομολόγων τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν (2002-2003), 7-8, 20.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΑ

(Συντάκτης: Κωνσταντῖνος **Χολέβας**)

Στις σελίδες: 1, 24· 2, 24· 3, 26· 4, 26· 5, 24· 6, 25· 7-8, 23· 9, 24· 10, 28· 11, 24· 12, 25.

ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗ ΔΙΑΚΟΝΙΑ Ι. ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΝ

Στις σελίδες: 7-8, 27· 9, 30· 11, 26· 12, 27.

Ο ΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ

(Συντάκτης: Ἀρχιμ. Ἐπιφάνιος **Οικονόμου**)

Στις σελίδες: 1, 26· 2, 28· 3, 29· 4, 28· 5, 29· 6, 28· 7-8, 29· 9, 27· 10, 30· 11, 30· 12, 29.

ΤΑ ΕΦ' ΑΠΑΞ ΤΩΝ ΚΛΗΡΙΚΩΝ

Στις σελίδες: 6, 30· 7-8, 31· 9, 29· 10, 31· 11, 29.

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΙΓΜΙΟΤΥΠΑ

Στις σελίδες: 1, 31· 4, 31· 5, 31· 6, 31· 9, 31· 11, 31.

Τὰ περιεχόμενα συντάξε ὁ Ἀριστομένης **Ματσάγγας**

